

ΟΦΙΤΙΚΑ ΝΕΑ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΑΝ

ΤΥΧΗ, ΑΓΑΘΗ,

ΕΔΩΞΕ ΤΗ, ΑΚΑΔΗΜΙΑ, ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟΝ ΣΥΛΛΟΓΟΝ ΝΕΑΣ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΩΣ ΠΙΕΡΙΑΣ "Ο ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ,"

ΕΠΑΙΝΕΣΑΙ

ΟΦΙΤΙΚΟ ΣΥΝΑΠΑΝΤΕΜΑ 2023 ΣΑΒΒΑΤΟ 19 – ΚΥΡΙΑΚΗ 20 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΝΕΑ ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑ ΠΙΕΡΙΑΣ

Η καθιερωμένη ανά χρόνο συνάντηση των απανταχού Οφιτών-μελών και φίλων του συλλόγου μας θα πραγματοποιηθεί φέτος το διήμερο Σάββατο 19 και Κυριακή 20 Αυγούστου στην κεντρική πλατεία του χωριού μας στη Νέα Τραπεζούντα.

Καλούμαστε λοιπόν όλοι μας να συμμετάσχουμε σ' αυτήν την ξεχωριστή εκδήλωση που διοργανώνει ο σύλλογός μας και να συνδιασκεδάσουμε όλοι μαζί κάτω από τους ήχους της παραδοσιακής λύρας και το πλούσιο πρόγραμμα του διημέρου στο οποίο θα συμμετέχουν επώνυμοι καλλιτέχνες του ποντιακού χώρου, και φυσικά οι λυράρηδες-μουσικοί του συλλόγου μας.

Συγκεκριμένα στο καλλιτεχνικό πρόγραμμα του διημέρου θα λάβουν μέρος οι:

Σάββατο 19 Αυγούστου

Τραγούδι:
Γιώργος Ορφανίδης

Λύρα:
Γιώργος
Μελισσόπουλος

Λύρα-τραγούδι: Αλέξανδρος Αλχαζίδης
Λύρα-τραγούδι: Βαγγέλης Παραδεισόπουλος
Αρμόνιο: Ηλίας Ρακόπουλος
Τύμπανα: Κωνσταντίνος Τσολάκης

Κυριακή 20 Αυγούστου

Λύρα-τραγούδι:
Αλέξανδρος
Αλχαζίδης

Λύρα-τραγούδι:
Βαγγέλης
Παραδεισόπουλος

Τραγούδι: Βασίλης Τοπαλίδης
Τραγούδι: Κώστας Καλούσης
Αρμόνιο: Ηλίας Ρακόπουλος
Τύμπανα: Κωνσταντίνος Τσολάκης

Ώρα έναρξης εκδήλωσης 21:00
Είσοδος ελεύθερη

Εκ του Δ.Σ. του Συλλόγου
«Αλέξανδρος Υψηλάντης»
Νέας Τραπεζούντας

ΔΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ" Ν. ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑΣ Ν. ΠΙΕΡΙΑΣ

Δ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ Αρ. Φύλλου 143 Απρίλιος - Μάιος - Ιούνιος (Απρίλης-Καλομηνάς-Κερασινός) 2023

Ταφικό Έθιμο στη Νέα Τραπεζούντα Κυριακή 23 Απριλίου

Με την παρουσία πολύ κόσμου συνεχίστηκε και φέτος το ταφικό έθιμο στο χωριό μας την Νέα Τραπεζούντα, ένα έθιμο φερμένο όπως είναι γνωστό από τον αλησμόνητο Πόντο, και πραγματοποιείται κάθε χρόνο την Κυριακή του Θωμά στον χώρο των κοιμητηρίων στη Νέα Τραπεζούντα από ιδρύσεως του χωριού από το 1928 έως και σήμερα.

Οι απανταχού Οφίτες έχοντας ιστορική ευθύνη για την συνέχιση του εθίμου, έδωσαν το παρόν στα κοιμητήρια του χωριού όπου και μετά την Θεία Λειτουργία που τελέσθηκε στον Ι. Ναό Αποστόλου Θωμά, ξεκίνησαν οι επιμνημόσυνες δεήσεις σε κάθε μνήμη, με τους παρευρισκομένους να αλληλοκερνιούνται, και να ανταλλάσσουν ευχές τιμώντας τους κεκοιμημένους συγγενείς και φίλους στους οποίους είναι και αφιερωμένο αυτό το έθιμο.

Εκδηλώσεις Μνήμης της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού από τους Ποντιακούς Συλλόγους Ν.Πιερίας

Εκδηλώσεις Μνήμης για την Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού πραγματοποιήθηκαν την Κυριακή 14 Μαΐου στην πόλη της Κατερίνης, με πρωτοβουλία των ποντιακών συλλόγων του Νομού και σε συνεργασία με τον Δήμο Κατερίνης και την Αντιπεριφέρεια Πιερίας.

Το πρωί της Κυριακής μετά το πέρας της Πανηγυρικής Θείας Λειτουργίας στον Μητροπολιτικό Ναό Θείας Αναλήψεως Κατερίνης, τελέσθηκε επιμνημόσυνη δέηση υπέρ των θυμάτων της Ποντιακής Γενοκτο-

νίας, παρουσία των εκπροσώπων των Ποντιακών Συλλόγων του Νομού και της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας του τόπου.

Ιστορική ομιλία για την Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού εκφώνησε η εκπρόσωπος των ποντιακών συλλόγων κ. Σόνια Γκάσα.

Ακολούθησε πορεία προς το ηρώον στην πλατεία Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού, επί της οδού 19ης Μαΐου, όπου και έγινε η καθιερωμένη κατάθεση στεφάνων από τους εκπροσώπους της πολιτείας, και τους συλλογικούς και κοινωνικούς φορείς του τόπου.

συνέχεια στη σελ. 3

Τα κοινωνικά μας

Γεννήσεις:

Την Παρασκευή 12 Μαΐου 2023, ο **Χρήστος Τουλίκας** και η **Ευθυμία Χασιώτη** απέκτησαν κορίτσι.

Την Τετάρτη 24 Μαΐου 2023, ο **Γιάννης Τοπουζίδης** και η **Ιωάννα Σισμανίδου** απέκτησαν αγόρι

Βαπτίσεις:

Το Σάββατο 20 Μαΐου 2023 ο **Αβραμίδης Σταύρος** του **Αναστασίου** και η **Μπανιά Ναταλία** βάπτισαν την κόρη τους στον Ιερό Ναό Αγίου Φωτίου Θεσσαλονίκης, με αναδόχους τους Γρηγόριο Γκαβανά και Έλενα Παπαδημητρίου, που έδωσαν στη νεοφώτιστη το όνομα **Σοφία**.

Την Κυριακή 18 Ιουνίου 2023 στο εξωκκλήσι του Αγίου Μηνά στην Καρίτσα Πιερίας ο **Δημήτρης Πατρός** και η **Ελένη Μεγαλοπούλου** βάπτισαν την κόρη τους με ανάδοχο την Πατρή Φανή που έδωσε στην νεοφώτιστη το όνομα **Ασημίνα**

Γάμοι:

Το Σάββατο 20 Μαΐου 2023, ο **Αβραμίδης Σταύρος** του **Αναστασίου** και η **Μπανιά Ναταλία** ενώθηκαν με τα δεσμά του γάμου στον Ιερό Ναό Αγίου Φωτίου Θεσσαλονίκης.

Απεβίωσαν:

Την Τετάρτη 5 Απριλίου 2023, απεβίωσε η **Σουντουλίδου Ευγενία** σύζυγος **Σωτηρίου**, (το γένος **Μαυροπούλου**) σε ηλικία 79 ετών, κάτοικος **Νέας Τραπεζούντας Πιερίας**.

Την Δευτέρα 8 Μαΐου 2023, απεβίωσε ο **Τσολακίδης Πέτρος**, σύζυγος **Αρχοντίας Αραβίδου**, σε ηλικία 87 ετών, κάτοικος **Νέας Τραπεζούντας Πιερίας**.

Την Δευτέρα 5 Ιουνίου 2023 απεβίωσε ο **Παπαδόπουλος Στυλιανός** (σύζυγος **Δήμητρας**) σε ηλικία 93 ετών, κάτοικος **Κατερίνης**.

Την Κυριακή 11 Ιουνίου 2023, απεβίωσε η **Αβραμίδου Δέσποινα**, σε ηλικία 88 ετών, κάτοικος **Νέας Τραπεζούντας Πιερίας**.

Την Κυριακή 18 Ιουνίου 2023 απεβίωσε ο **Ανθόπουλος Ιωάννης** (Γιαγκουλίκας) σε ηλικία 89 ετών, κάτοικος **Κορινού Πιερίας**.

Την Τετάρτη 21 Ιουνίου 2023 απεβίωσε ο **Μαυρόπουλος Μιχάλης** του **Πέτρου**, σε ηλικία 61 ετών κάτοικος **Κατερίνης Πιερίας**.

Την Κυριακή 9 Ιουλίου απεβίωσε ο **Σεϊταρίδης Αντώνιος** του **Δημητρίου**, σε ηλικία 86 ετών, κάτοικος **Νέας Τραπεζούντας Πιερίας**.

Πρόσκληση για αρθρογράφηση στην εφημερίδα "Οφίτικα Νέα"

Οι παππούδες-γονείς μας (τότε μικρά παιδιά), παρά την γενοκτονία που υπέστησαν, τον ξεριζωμό, την προσφυγιά τους, ήλθαν στην Μητροπολιτική Ελλάδα όπου εγκαταστάθηκαν, ρίζωσαν και πρόκοψαν με τον ιδρώτα τους. Κατά την διάρκεια του ξεριζωμού τους, έφεραν μαζί τους τα ήθη, έθιμα, παραδόσεις, την βαθιά πίστη τους στην Ορθοδοξία, τους χορούς και τα νοσταλγικά τους τραγούδια, τα οποία με πάθος τα κληροδότησαν στα παιδιά-εγγόνια τους. Η πρώτη και δεύτερη γενιά συνέχισαν να τηρούν με ευλάβεια και με το ίδιο πάθος τις παραδόσεις που παρέλαβαν, τολμών να πω ότι, με τις εκδόσεις δεκάδων ιστορικών βιβλίων αναφορικά με την ιστορία του ποντιακού ελληνοισμού από Έλληνες με ποντιακή ρίζα ιστορικούς και όχι μόνο, με τους ιδρυθέντες ανά την Ελλάδα ποντιακούς συλλόγους, και μέσω των εφημερίδων τους, έκαναν γνωστό σε όλη την ελληνική επικράτεια αλλά και στους Έλληνες του εξωτερικού τον ποντιακό πολιτισμό, τα ήθη, έθιμα, και την πολιτισμική τους ιστορία.

Για να συνεχισθεί αυτή η κληρονομιά που παραλάβαμε θα πρέπει όλοι μας να βοηθήσουμε και ιδιαίτερα οι σύλλογοί μας και με την αμέριστη συμπαράστασή μας, να συνεχίσουν άοκνα και ανιδιοτελώς τις πολιτιστικές τους δραστηριότητες και μέσω των εφημερίδων τους και με την αρθρογραφία να διατηρούν και να διαιωνίζουν τον ποντιακό ελληνικό πολιτισμό. Για να επιτευχθεί όμως αυτή η ιδέα, θα πρέπει να προσφερθούν αρθρογράφοι με αγάπη και πάθος για τις παραδόσεις-ιστορία μας, με σκοπό να μην αφανισθεί η ράτσα μας και ο πολιτισμός μας.

Για τους αναφερόμενους λόγους, κάνω έκκληση σε όλους μας και ιδιαίτερα στους απόφοιτους ανωτέρων-ανωτάτων σχολών να γίνουν αρθρογράφοι στην παρούσα εφημερίδα τα "ΟΦΙΤΙΚΑ ΝΕΑ" που με τις γνώσεις τους θα μεταφέρουν τον πολιτισμό-την ιστορία και τις παραδόσεις μας στις επόμενες γενιές.

Εμείς οι παλαιότεροι αρθρογράφοι μέχρι πότε θα διατηρούμε την πνευματική μας διαύγεια-ικανότητα, γίναμε παππούδες. Γι' αυτό είναι επιβεβλημένη η ανάγκη να αντικατασταθούμε από νέους και πιο άξιους αρθρογράφους.

Θέλω να πιστεύω ότι η νεολαία μας θα ανταποκριθεί στο παρόν κάλεσμα.

Ας μην ξεχνάμε ποτέ την αρχαία ρήση: <<ΑΜΜΕΣ ΔΕ Γ'ΕΣΟΜΕΘΑ ΠΟΛΛΩ ΚΑΡΡΟΝΕΣ>> δηλαδή, ΕΜΕΙΣ ΟΜΩΣ ΟΙ (ΝΕΟΤΕΡΟΙ) ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ ΚΑΛΥΤΕΡΟΙ.

Χρήστος Γιανταμίδης

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Μην ξεχνάτε να τακτοποιήσετε την συνδρομή σας για τα «ΟΦΙΤΙΚΑ ΝΕΑ» στον ταμιά του συλλόγου:
Εφραιμίδη Βασίλειο τηλ. 6976806391,
Ταχυδρομικώς, με εντολή, με τα στοιχεία:
Μορφωτικός Ποντιακός Σύλλογος Αλέξανδρος
Υψηλάντης Νέας Τραπεζούντας Πιερίας Τ.Θ. 8004
ΤΚ 60100 Κατερίνη Πιερίας.

Μέσω τραπεζών για συνδρομητές εσωτερικού και εξωτερικού στους κάτωθι λογαριασμούς:
Εθνική Τράπεζα Ελλάδας: **373/296174-11**
IBAN: GR 6001103730000037329617411
Eurobank Εργασίας:
0026-0210-15-0100477219
IBAN: GR 9402602100000150100477219
Στην κατάθεση μέσω τραπεζών θα πρέπει να αναγράφονται τα στοιχεία του καταθέτη για να αποσταλεί και η σχετική απόδειξη από το ταμείο του Συλλόγου.
Εκ του Δ.Σ. του Συλλόγου

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ ΓΙΑ ΤΑ «ΟΦΙΤΙΚΑ ΝΕΑ»

Γεωργιάδης Ε. Σταύρος	50 €
Σεϊταρίδης Παντελής	10 €
Πατήρ Σεϊταρίδης Χρήστος	10 €
Πολυχρονίδου Ζωή-Ειρήνη	10 €
Γεωργιάδης Πετ. Χρήστος	20 €
Σεϊταρίδου Ωραιωζήλη	10 €
Σεϊταρίδης Σ. Ιωάννης	10 €
Φωκάς Ιωάννης	20 €
Παπαδόπουλος Αλ. Βασίλειος	20 €
Βασιλειάδης Ι. Παύλος	20 €
Ιωαννίδης Ι. Ανδρέας	20 €
Κοκκινίδης Ηλίας	20 €
Σιδηροπούλου Αναστασία	40 €
Πολυχρονίδου Κ. Σοφία	10 €
Λαδοπούλου Σωτηρία	10 €
Κυριζόπουλος Σταύρος	10 €
Φωκαΐδου Ρούλα	10 €
Διαμαντή Ερμοφίλη	10 €
Ραπτοπούλου Ελένη	10 €
Χαραλαμπίδης Ν. Αναστάσιος	10 €
Πολυχρονίδης Κ. Αναστάσιος	10 €
Βασιλειάδης Μ. Γεώργιος	10 €
Αραπάκης Ιάκωβος	10 €
Κωτίδης Κ. Γεώργιος	10 €
Κωτίδης Γ. Κωνσταντίνος	10 €
Σπανός Ηλίας	10 €
Σπανός Γεώργιος	10 €
Λυκίδου Ευδοξία	10 €
Σαμαλής Απόστολος	10 €
Αθανασιάδου Βασ. Αναστασία	20 €
Παπαθανάκος Αθανάσιος	10 €
Κωτίδης Β. Αναστάσιος	15 €
Μαυρίδης Κωνσταντίνος	10 €
Λυκίδου Αγάπη-Βασίλειος	10 €
Αθανασιάδης Λάζαρος	10 €
Σταυριανίδης Δ. Γεώργιος	10 €
Κοσμίδης Κωνσταντίνος	10 €
Σαλονικίδης Γεώργιος	10 €
Χατζηιωαννίδου Ουρανία	10 €
Τερζίδου Στ. Αθηνά	10 €
Αντωνιάδου Ελπίδα	20 €
Αντωνιάδης Αναστάσιος	30 €
Γαρατσίδου Κων. Καληρόη	20 €
Στεφανίδου Τριανταφυλλιά	10 €
Σωτηριάδης Κωνσταντίνος-Μαρία	30 €
Γεωργιάδης Ηλ. Ιορδάνης	10 €
Μαυροπούλου Β. Αναστασία	10 €
Βασιλειάδου Ειρήνη	20 €
Αμοιρίδης Δημήτριος	30 €
Γεωργιάδης Ηλ. Αλέξανδρος	10 €
Στρατηγοπούλου Δέσποινα	10 €
Βασιλειάδης Δ. Χρήστος	30 €
Σεϊταρίδης Νικ. Βασίλειος	10 €
Χαραλαμπίδης Αγάππος	10 €
Γεωργιάδου Αγάπη	10 €
Συρανίδης Βασίλειος	20 €
Χαριτόπουλος Χαράλαμπος	20 €
Εξίζογλου Αναστασία	20 €
Τερζίδου Αρ. Μαρία	10 €
Αργυροπούλου Σοφία	25 €
Βασιλειάδης Κων. Ιωάννης	10 €
Μαυρίδου Νικολέτα	10 €
Σαλονικίδης Δημήτριος	10 €
Παπαδόπουλος Δημήτριος	10 €
Δανιηλίδης Λεωνίδα	20 €
Συντρίδης Ηλίας	20 €
Αμοιρίδης Αμοιράς	10 €
Σεϊταρίδης Αν. Ιωάννης	10 €
Σωματαρίδης Αλέξανδρος	10 €
Αμοιρίδης Χρήστος	15 €
Τζομίδης Νικόλαος	10 €
Τζομίδης Κωνσταντίνος	10 €
Τζομίδου Μαρία	10 €
Στρατηγοπούλου Ι. Δέσποινα	10 €
Στρατηγοπούλου Παρθ.-Χαρινός Στ.	10 €
Μεγαλοπούλου Σοφία	20 €
Κοσμίδου Αγάπη	10 €
Κορομηλάς Απόστολος	20 €
Αδαμίδου Βασ. Ανθή	10 €
Πετρίδου Βασιλική	20 €
Σουντουλίδου Ελένη	10 €
Τερζίδης Β. Αναστάσιος	15 €

ΟΦΙΤΙΚΑ ΝΕΑ

Δίμηνη έκδοση

ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ "ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΥΨΗΛΑΝΤΗΣ"
Ν. ΤΡΑΠΕΖΟΥΝΤΑΣ ΠΙΕΡΙΑΣ

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο ο πρόεδρος του Συλλόγου
ΥΨΗΛΑΝΤΗ: Βασίλης Παραδεισόπουλος 6937054415

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Τηλέφωνο - Fax: 23510 91291, E-mail: info@ipsilantis.gr

WEB SITE: www.ipsilantis.gr

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Δ.Σ. Συλλόγου

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βασίλης Παραδεισόπουλος

Σεϊταρίδης Δημοσθένης

Τερζίδης Βασίλειος

Φιλολογική επιμέλεια: Ζανέτα Κλεοπάτρα

Σελιδοποίηση: Σπύρος Κανελλάτος

Εκτύπωση: Τυπογραφείο "Παναγιωτίς" - 23510 23625

ΕΤΗΣΙΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Φυσικά πρόσωπα: 10 ευρώ

Σύλλογοι - Κοινότητες: 30 ευρώ

Τράπεζες - Επιχειρήσεις Α.Ε. 45 ευρώ

Εξωτερικού:

Για χώρες Ευρώπης 25 ευρώ

Για άλλες Ηπείρους 30 δολ. ΗΠΑ

Επιταγές - εμβάσματα:

Εφραιμίδης Βασίλης - Ταμίας (6976806391)

60100 Νέα Τραπεζούντα

*Χειρόγραφα δημοσιευμένα ή μη δεν επιστρέφονται

*Τα κείμενα εκφράζουν τις απόψεις των συντακτών τους και όχι του Συλλόγου "ΥΨΗΛΑΝΤΗ"

Εκδηλώσεις Μνήμης της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού από τους Ποντιακούς Συλλόγους Ν.Πιερίας

Συνέχεια από τη σελ. 1

Το βράδυ της ίδιας ημέρας στο συνεδριακό κέντρο της πόλης «ΕΚΑΒΗ» πραγματοποιήθηκε ομιλία από τον ομότιμο καθηγητή Νεοελληνικής Ιστορίας κ. Κωνσταντίνο Φωτιάδη, με θέμα «Οι κραυγές των άφωνων νεκρών περιμένουν. Το δικό μας χρέος». Μετά το πέρας της ομιλίας ακολούθησε μουσικό-αφηγηματικό δρώμενο με θέμα την Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού από μέλη των ποντιακών συλλόγων Πιερίας. Επίσης την Πέμπτη το βράδυ, 18 Μαΐου, μέλη των ποντιακών συλλόγων, με την συμμετοχή των εκπροσώπων του Δήμου Κατερίνης, τον Δήμαρχο κ. Κωνσταντίνο Κουκοδήμο και τον Αντιδήμαρχο κ. Γεώργιο Κυριακίδη και πολύ κόσμο πραγματοποιήθηκε πορεία «ΦΛΟΓΑ ΜΝΗΜΗΣ» από την πλατεία Ελευθερίας προς το μνημείο Γενοκτονία του Ποντιακού Ελληνισμού.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΙΑΤΑΓΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΥΨΗΛΑΝΤΗ

Κείμενο: Γιώργος Πραχαλιάς

Στις 8 Ιουνίου 1821 στο Ρίμνικο της Μολδοβλαχίας, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης συντάσσει την τελευταία διαταγή προς τους άνδρες του, μετά την καταστροφική μάχη που έγινε την προηγούμενη μέρα στο Δραγατσάνι.

Έχει πλήρη επίγνωση ότι τον πρόδωσαν αλλά και ότι σε λίγες ώρες επίκειται η σύλληψη και η φυλάκισή του. Ίσως και η θανάτωσή του. Παρ'όλα αυτά, η ευγένεια και η μεγαλοφροσύνη του αποτυπώνονται ανάγλυφα σε αυτή την τελευταία διαταγή του, την οποία έγραψε ιδιοχείρως.

Από το δραματικό κείμενο, αυτό που πάντα με συγκινεί ιδιαίτερα όταν τη διαβάζω είναι η συναισθηματική αναφορά του προς τους εναπομείναντες άνδρες του Ιερού Λόχου, αλλά και σε όσους έπεσαν στο Δραγατσάνι:

«Σεις δε σκιάι των γνησίων Ελλήνων και του Ιερού Λόχου, όσοι προδοθέντες επέσατε θύματα δια την ευδαιμονίαν της πατρίδος, δεχτήτε δι' εμού τας ευχαριστήσεις των ομογενών σας! Ολίγος καιρός και στήλη θα ανεγερθή να διαιωνίση τα ονόματά σας. Με χαρακτήρες φλογερούς είνε εγκεχαραγμένα εις τα φίλτρα της καρδιάς μου, τα ονόματα εκείνων όσοι μέχρι τέλους μ' έδειξαν πίστιν και ειλικρίνειαν. Η ενθύμησίς των θα είναι πάντοτε το μόνον δροσιστικόν ποτό της ψυχής μου».

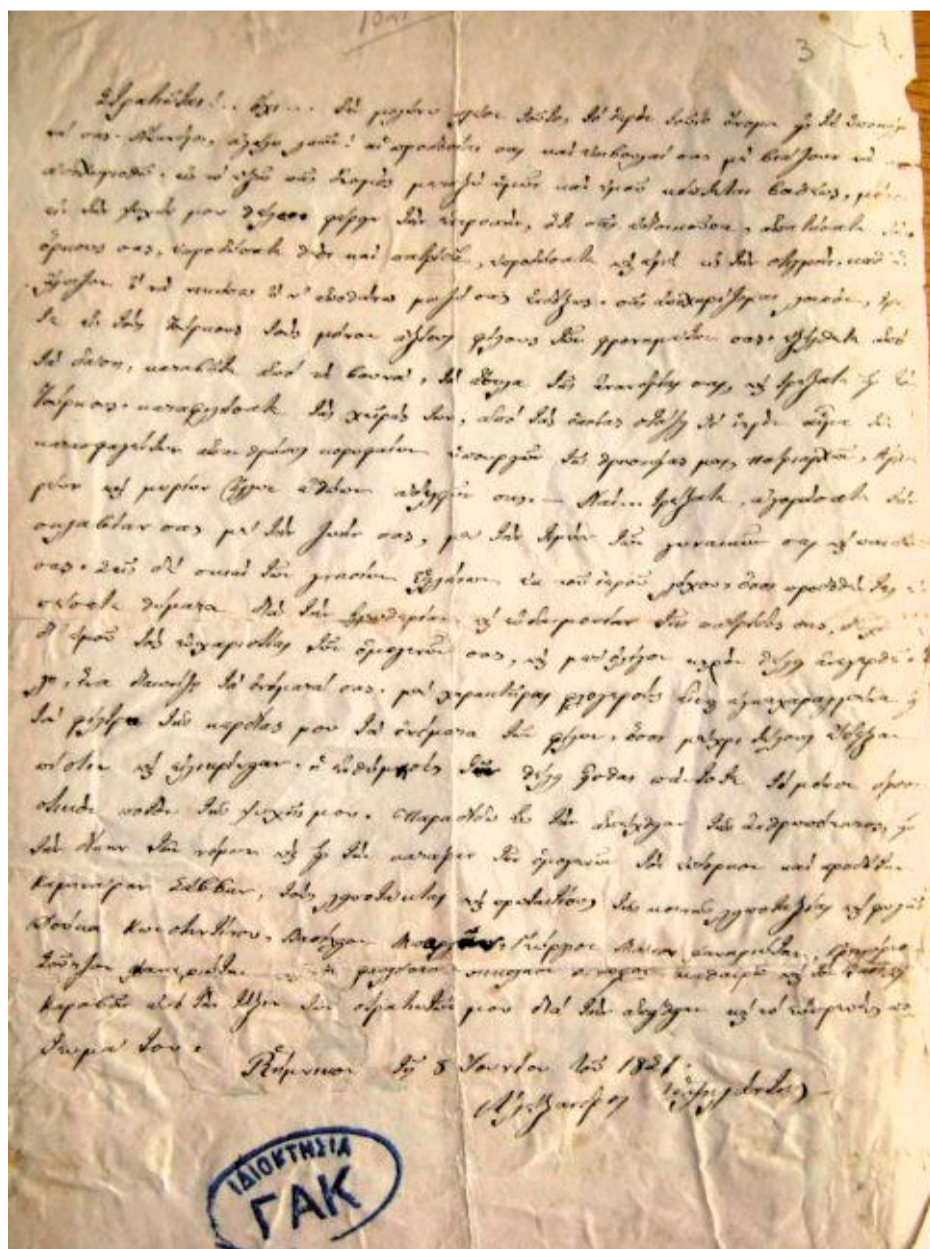
Η αξία του Αλέξανδρου Υψηλάντη είχε αποτυπωθεί από τον ίδιο το Θεόδωρο Κολοκοτρώνη στην τρομερή επιστολή που είχε στείλει στον Τούρκο Κεχαγιάμπεη στην πολιορκούμενη Τριπολιτσά στις 18 Μαΐου 1821, αμέσως μετά το θρίαμβο στα

Βέρβαινα και στα Δολιανά, με την οποία απαιτούσε την παράδοση της πόλης, ως αρχιστράτηγος «υπό τη διοίκηση του Κραταιοτάτου και Πολυχρονεμένου Πριγκήπου μας, Αλέξανδρου Υψηλάντη».

Ακόμα σκέφτομαι πως θα ήταν σήμερα η χώρα αν είχε κυβερνηθεί από τον Καποδίστρια αντί του Μαυροκορδάτου και του Κωλλέτη και αν αντί του βαυαρικού οίκου των Βίτελσμπαχ με τον Όθωνα είχε βασιλέψει ο ελληνικός οίκος των Υψηλάντων...

Φωτογραφία: Η τελευταία διαταγή του Αλέξανδρου Υψηλάντη που σώζεται στα Γενικά Αρχεία του Κράτους (ΓΑΚ)

Η ΟΔΥΣΣΕΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΣ ΚΡΙΜΑΙΑΣ (Κερτς, Ενικαλέ).

του ΗΛΙΑ ΣΠΑΝΟΥ

Τον 14ο-17ο αιώνα, το μεγαλύτερο μέρος του ελληνισμού της Κριμαίας ζούσε στο νότιο μέρος της χερσονήσου, το οποίο ανήκε όμως στην Οθωμανική Αυτοκρατορία που επέβαλλε τον μουσουλμανισμό. Οι Έλληνες δεν είχαν πια δικαιώματα να κτίζουν ναούς ούτε καν να επισκευάζουν, πλήρωναν, δυσβάσταχτους φόρους.

Τα πράγματα φαίνεται να βελτιώνονται με το Ρωσοτουρκικό πόλεμο (1768-1774), οπότε το ρωσικό κράτος προσαρτά κάποιους οικισμούς της Κριμαίας, όπως το Κερτς και το Ενικαλέ.

Την ίδια εποχή πολλοί Έλληνες νησιώτες έπιαναν δουλειά στα ρωσικά καράβια και δεν γύριζαν πίσω. Τακτοποιούνταν στην περιοχή και μετά έφεραν και τις οικογένειές τους.

Έτσι, όταν υπογράφηκε η συνθήκη του Κιουτσούκ Καϊναρτζή, οι Έλληνες έστειλαν στην αυλή της αυτοκράτειρας Αικατερίνης Β' αντιπροσωπία με επικεφαλής τον Στέφανο Μαυρομιχάλη. Η ακρόαση έγινε στις 28 Μαρτίου 1775, στο όνομα του κόμη Ορλόφ, και είχε ως αποτέλεσμα ένα σημαντικό διάταγμα, με το οποίο παρέχονταν στους Έλληνες εδάφη στη διοίκηση του Αζοφ και κυρίως το δικαίωμα να δημιουργούν οικισμούς στις ρωσικές πια πόλεις Κερτς (αρχαίο Παντικάπαιον) και Ενίκαλε. Η Αικατερίνη υποσχόταν ακόμη να φτιάξει ελεύθερο λιμάνι στο Κερτς και το Ενικαλέ, σπίτια, εκκλησίες, νοσοκομεία και να απαλλάξει από φόρους τους Έλληνες για τριάντα χρόνια, καθώς και πολλά άλλα έργα και προνόμια.

Χαρούμενοι οι Έλληνες μετακομίζουν με ρωσικά πλοία στους νέους τόπους, αρχίζοντας μία νέα ελληνική Οδύσσεια. Μόνον εκείνη την ίδια χρονιά μετεφέρθηκαν 1000 ελληνικές οικογένειες. Εγκαθίστανται κατ' αρχήν στο φρούριο του Ενικαλέ, όπου τους χορηγείται κονδύλι από τον κρατικό προϋπολογισμό για τα πρώτα τους έξοδα, ενώ με εντολή του κυβερνήτη των νομών Νοβοροσίσκ και Αζόφ μοιράστηκαν τρόφιμα στους μετανάστες και κατεβλήθησαν μισθοί σε όσους υπηρετούσαν στο ναυτικό. Εξαιτίας του δικαιώματος που τους είχε δώσει η Αικατερίνη να διατηρούν ελληνικό στρατό στα όρια των οικισμών τους, συγκροτούν το ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΠΕΖΙΚΟΥ με 1000 στρατιώτες, οι λόχοι του οποίου φέραν ονομασίες όπως ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ, ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟΣ, ΣΠΑΡΤΙΑΚΟΣ, κ.α.

Σ' αυτόν τον ελληνικό στρατό κατετάγη εκείνη την εποχή, με το βαθμό του Λοχία, ένας Έλληνας από την Λιβαδειά, ο οποίος είχε ήδη υπηρετήσει για πέντε χρόνια σε ρωσικό πολεμικό πλοίο της μοίρας του Α.Γ. Ορλόφ που περιπολούσε στο Αιγαίο. Ο Έλληνας αυτός που μετέφερε την οικογένειά του στην Κριμαία, ήταν ο ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ.

Το 1777 ο Κατσώνης πήρε μέρος στην καταστολή τουρκικής εξέγερσης και για το εξαιρετικό του θάρρος, προήχθη σε αξιωματικό. Το 1781 έγινε υπολοχαγός και στάλη σε διπλωματική αποστολή στην Περσία. Μετά τρία χρόνια επέστρεψε στο Ελληνικό Σύνταγμα, ενώ για την ανδρεία και τον ηρωισμό του του δόθηκε ο βαθμός του ταγματάρχη, του αντισυνταγματάρχη, του συνταγματάρχη και το παράσημο του Αγίου Γεωργίου 4ου βαθμού. Η οικογένεια του ζούσε στην Ουκρανία ως το 1807.

Εν τω μεταξύ στο Κερτς και το Ενικαλέ κατέφθαναν συνεχώς Έλληνες από όλες τις άκρες της Κριμαίας, με αποτέλεσμα σε λίγα χρόνια να συγκεντρωθούν εκεί 16.000. Καλλιεργούν τη γη, επιδιίδονται στο εμπόριο και γίνονται ξακουστοί για τα καπνιστά τους ψάρια.

Όμως η μη κατασκευή του ζωτικού λιμανιού, που είχε υποσχεθεί η Αικατερίνη εμποδίζει την περαιτέρω ανάπτυξη. Η μετεγκατάσταση του Ελληνικού Συντάγματος στη Μπαλακλάβα συρρικνώνει τον ελληνικό πληθυσμό σε Κερτς, Ενικαλέ, Θεοδοσία και τελικώς η εγκατάσταση των Ελλήνων στον νομό – ΑΖΟΦ – αφήνει λίγες μονάχα ελληνικές οικογένειες στην περιοχή, που όμως ξεχωρί-

ζουν με επιχειρήσεις, κυρίως αλιευτικές, έργα και δωρεές, όπως ο έμπορος Μασασκίδης, ιδιοκτήτης εργοστασίου καπνού, που άνοιξε ορφανοτροφείο και δώρισε ένα μέρος της περιουσίας του στην πόλη για τη δημιουργία του μουσείου αρχαιοτήτων.

Θρησκευτικό κέντρο της ελληνικής κοινότητας του Κερτς (1240 άτομα το 1856) ήταν η εκκλησία του Αγίου Ιωάννη, όπου φυλάσσονται ανεκτίμητα κειμήλια. Πολλοί Έλληνες μετανάστες πρόσφεραν χρήματα για την ανέγερση νέων εκκλησιών, όπως ο Αθανάσιος Σταυράκης που έχτισε εκκλησία το 1864 στο βουλό Μητριδάτ με χρήματα από την διαθήκη του.

«Η ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ ΟΔΗΣΣΟΣ»

Η Οδησσός ιδρύθηκε στο τέλος του 18ου αιώνα, ανάμεσα στον Δούναβη και τον Δνείπερο. Πρόκειται για μετονομασία του οικισμού Χατζήμπεη σε Οδησσό. Σε ανάμνηση της ομώνυμης αρχαίας ελληνικής αποικίας που ίδρυσαν Μιλήσιοι τον 6ο αιώνα π.Χ. που σύντομα έγινε σπουδαίο οικονομικό και πολιτιστικό κέντρο, ενώ το λιμάνι της απέκτησε για την ΟΥΚΡΑΝΙΑ τη σημασία που είχε η Μασσαλία για την Γαλλία.

Η πόλη γέμισε γρήγορα από μετανάστες, τους οποίους ο Τσάρος απάλλαξε για δέκα χρόνια από φόρους και τους χορήγησε στεγαστικά δάνεια. Σύμφωνα με την πρώτη απογραφή, του 1795, οι Έλληνες κάτοικοι ήταν 224, ενώ το 1910 10.000.

Πολύ γρήγορα το λιμάνι της πόλης έγινε κέντρο διακίνησης προϊόντων με πρωταγωνιστές τους Έλληνες, που τους αποκαλούσαν «ΑΡΤΟΒΑΣΙΛΙΑΔΕΣ», λόγω της διακίνησης σιτηρών από την Ουκρανία, Ρωσία, και Πολωνία, δικαιώνοντας έτσι και τον πανάρχαιο χαρακτηρισμό τους ως «ΒΑΣΙΛΙΑΔΕΣ ΤΟΥ ΣΙΤΑΡΙΟΥ» «χαρακτηρισμός που έδωσε στους Έλληνες και ο J. Newbolt».

Η κυβέρνηση της Ρωσίας, αναγνωρίζοντας τον αναντικατάστατο ρόλο των Ελλήνων, ενθάρρυνε τους εφοπλιστές, οι οποίοι διακρίθηκαν για το επιχειρηματικό τους πνεύμα, ενώ σημαντικότερο ρόλο έπαιξαν οι έμποροι, και οι ελληνικές ασφαλιστικές εταιρείες με την πρώτη την Ελληνορωσική.

Όστόσο υπήρχαν και Έλληνες που ως μετανάστες αντιμετώπιζαν δυσκολίες στην αρχή, αλλά γι' αυτούς δημιουργήθηκε ειδική ελληνική επιτροπή ενώ επιφανείς οικογένειες τους βοήθησαν καθοριστικά, όπως αυτές του Θ. Ροδοκανάκη, Δ. Ιγκλέση και Ράλλη. Εξάλλου πολλοί έμποροι της Οδησσού ανακηρύχθηκαν σε εθνικούς ευεργέτες, όπως ο Γ.Ι. Ζαρίφης, ο Γρ.Ι. Μαρασλής και ο γιος του, δήμαρχος Οδησσού, Γρ.Γρ. Μαρασλής.

«Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ-ΟΥΚΡΑΝΙΑ»

Οι Ρώσοι ήταν ένα σλάβικο έθνος, υποταγμένο τότε σε μία μικρή πολεμοχαρή σκανδιναβική φυλή, τους ΒΑΡΑΓΓΟΥΣ, που είχαν κατέβει από τη λίμνη Λάδογα. Αν και σκλάβοι αυτοί ήταν υποτελείς στους Βαράγγους, η γλώσσα τους επικράτησε και τελικά οι Βα-

ράγγιοι που ονομάζονταν επίσης Ρως, αφομοιώθηκαν με αυτούς, αλλά τους έδωσαν το όνομα τους: Ρως, Ρώσοι.

Όπως είδαμε, από νωρίς είχαν αρχίσει τις εμπορικές σχέσεις με τους Έλληνες της Κριμαίας για να ακολουθήσει κατόπιν ο σταδιακός εκχριστιανισμός και εκπολιτισμός τους. Τόση μάλιστα ήταν η αποδοχή αυτή από πλευράς των Ρώσων ώστε το 1073 έχτισαν στο Κίεβο τον επιβλητικό και μεγαλόπρεπο ναό της ΑΓΙΑΣ ΣΟΦΙΑΣ, ένα από τα λαμπρότερα μνημεία του ελληνο-ρωσικού πνεύματος που ρίζωσε και άνθισε μέχρι την επανάσταση των Μπολσεβίκων.

Τον 16ο αιώνα, το πνεύμα αυτό της αδελφικής πια σχέσης Ελλήνων-Ρώσων παίρνει νέες διαστάσεις, αφού το Βυζάντιο έπεσε στα χέρια των Τούρκων, και βρίσκεται διέξοδος στην ΡΟΥΜΑΝΙΑ-ΡΩΣΙΑ ΚΑΙ ΟΥΚΡΑΝΙΑ. Τότε στην Ουκρανία ανοίγουν νέες μοναστικές σχολές όπου, εκτός από εκκλησιαστικούς άντρες, προετοιμάζουν και λόγιους. Τέτοια ήταν η ανάγκη της κοινωνίας για μορφωμένους ανθρώπους, ώστε σε σπίτια πλουσιών δημιουργούνται σχολεία, ενώ προβάλλει η ανάγκη ίδρυσης πολλών και κανονικών σχολών. Το δύσκολο αυτό έργο το αναλαμβάνουν διάφορες αδελφότητες σε συνεργασία με προσωπικότητες της δημόσιας ζωής.

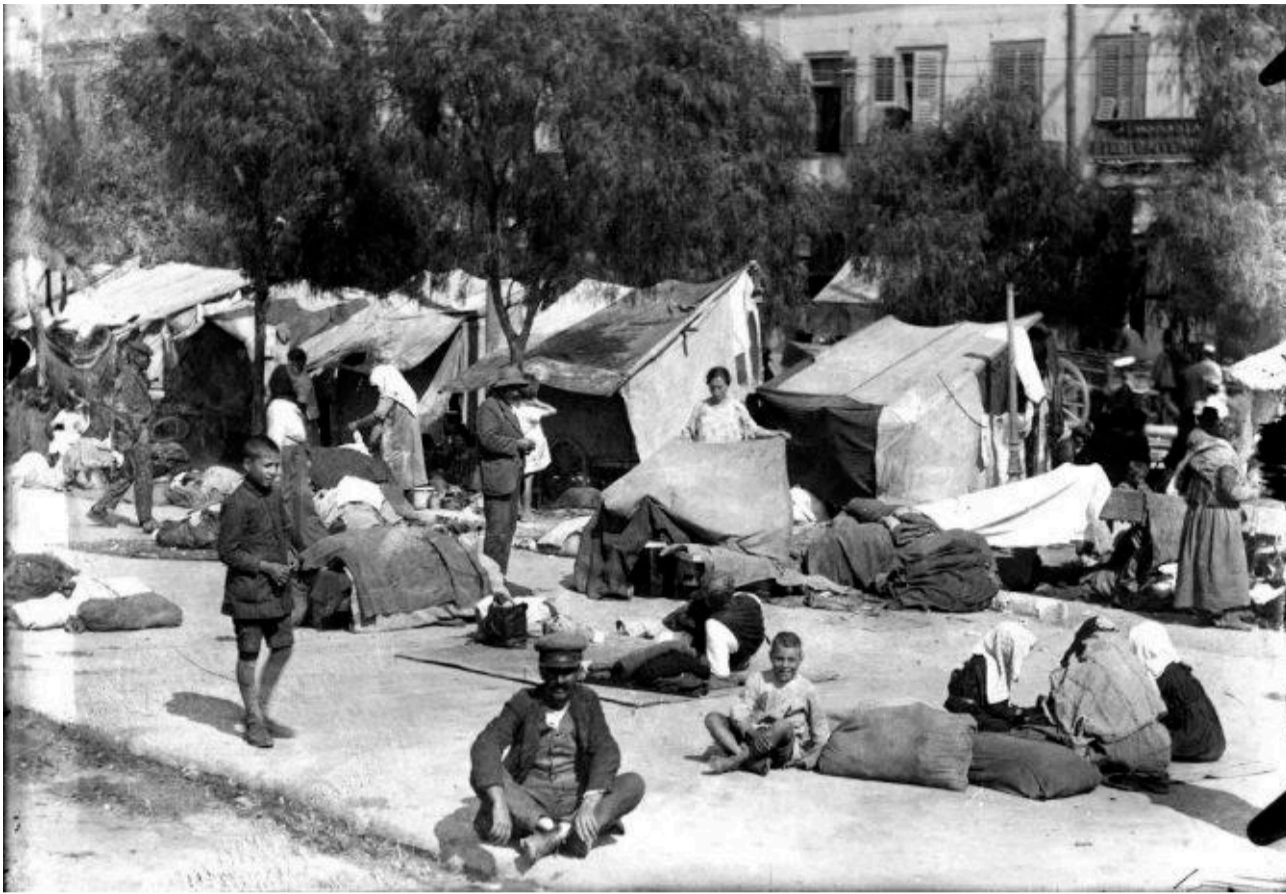
Οι ορθόδοξες αυτές εκκλησιαστικές αδελφότητες έχουν τεράστιο μερίδιο στον γενικότερο εκπολιτισμό αφού, εκτός του θεολογικού έργου, παρείχαν οικονομική βοήθεια, φέραν σε επαφή αριστοκράτες και απλό κόσμο, άνοιξαν νοσοκομεία, σχολεία, τυπογραφεία κ.τ.λ.

Έτσι κατά τον 17ο αιώνα λειτουργούν στην Ουκρανία περίπου 30 σχολές, μεταξύ των οποίων αυτές στο ΛΒΟΒ, ΡΟΓΚΑΤΙΝΟ, ΛΟΥΤΣΚ, ΒΙΝΝΙΤΣΑ, ΚΑΜΕΝΕΤΣ, ΠΟΝΤΟΛΟΣΚΙ, ΝΕΜΙΡΟΒ, ΚΡΕΜΕΝΤΣ και στο ΚΙΕΒΟ.

Ανάμεσα σε αυτές τις σχολές ξεχωριστή είναι αυτή τους ΟΣΤΡΟΖΣΚ, την οποία είχε ιδρύσει ο Δούκας Βασίλειος-Κωνσταντίνος Οστρόζσκι και στην οποία εκλήθησαν και δίδαξαν ο Διονύσιος Παλαιολόγος, ο Νικηφόρος Καντακουζηνός, ο Κύριλλος Λούκας. Ένα μάλιστα από τα μεγάλα επιτεύγματα της σχολής αυτής, της Ακαδημίας του Οστρόζσκι όπως την έλεγαν, ήταν η έκδοση της πλήρους μεταφράσεως της Βίβλου στα σλάβικα.

Αξιόλογη ήταν και η εκδοτική προσπάθεια της σχολής του ΛΒΟΒ, που μετέφρασε στα σλάβικα πλήθος εκκλησιαστικών και επιστημονικών βιβλίων, καθώς και βιβλίων γραμματικής, ρητορικής και φιλοσοφίας.

Σπουδαία ήταν η έκδοση της Ελληνοσλαβικής γραμματικής. Την σχολή αυτή υποστήριξε με μεγάλα ποσά ο Κρητικός Κωνσταντίνος Κορνιάκτος ή Κορνιάκτος, και η δυναστεία των ελληνικής καταγωγής Μπαλαμπάνοφ. Οι απόφοιτοι της συμβάλλουν αργότερα στην οργάνωση του πρώτου ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος της Ουκρανίας, της Ακαδημίας του Κιέβου, που ιδρύθηκε από τον Μητροπολίτη Πέτρο Μογίλα το 1632 και έδωσε εξαιρετικούς επιστήμονες και ελληνιστές. Οι καθηγητές της Ακαδημίας του Κιέβου συνέταξαν και δίδαξαν την γραμματική της ελληνικής γλώσσας, ενώ στην μεγάλη βιβλιοθήκη της συναντούσε κανείς πλήθος ελληνικών βιβλίων, τα οποία οι φοιτούντες μελετούσαν στο πρωτότυπο!..

ΟΙ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

του **ΒΛΑΣΗ ΑΓΤΖΙΔΗ**,
Διδάκτορ Ιστορίας του Αριστοτελείου
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

Στην Ελλάδα εγκαταστάθηκαν περί τους 1.500.000 πρόσφυγες. Οι 400.000 περίπου προέρχονταν από το μικρασιατικό Πόντο, οι 250.000 από την Ανατολική Θράκη και οι υπόλοιποι από τη Δυτική Μικρά Ασία και την Καππαδοκία. Περίπου 70.000 πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στη Σοβιετική Ένωση, στις ήδη υπάρχουσες ελληνικές κοινότητες. Στην Ελλάδα οι πρόσφυγες πέρασαν από τις εξευτελιστικές διαδικασίες των λοιμοκαθατηρίων της Μακρονήσου, του Χαρμάν Κιοϊ κ.ά. Με βάση τα στοιχεία της Κοινωνίας των Εθνών, σε πολλές περιοχές της νέας τους εγκατάστασης κατά τα πρώτα χρόνια πέθανε από τις κακουχίες το 20% των προσφύγων, ενώ αντιστοιχούσε 1 γέννηση σε 3 θανάτους.

Η άφιξη των προσφύγων στη Ελλάδα προκάλεσε γενική κρίση. Ο αρχικός εκνευρισμός που ένοιωσαν οι ντόπιοι για τους πρόσφυγες πήρε σύντομα τη μορφή εχθρότητας. Οι πρόσφυγες αντιμετώπισαν πραγματικό μίσος από τους ντόπιους. Ο Μάρκος Βαμβακάρης, Σκυριανός στην καταγωγή, περιέγραψε θαυμάσια την κατάσταση αυτή: "Έμενε ο κόσμος στα βαγόνια των σιδηροδρόμων. Έμενε εκεί που είχε καμιά αποθήκη εγκαταλειμμένη. Τσαντήρια κάνανε. Καταστροφή, μεγάλη καταστροφή. Να μην ξαναδούν τα μάτια μας τέτοια πράγματα. Το τι τραβήξαν αυτοί οι άνθρωποι δεν λέγεται. Ατιμαστήκανε. Γίνανε χάλια, χάλια, χάλια. Άσε που ήταν ατιμασμένοι από και με τους Τούρκους που τους καταδιώκανε. Και κατόπιν εδώ που ήρθανε τα ίδια. Προσπαθήσανε, κάνανε χίλια δυό να βρискουνε το ψωμί τους, μέχρι να βρουν ένα σπίτι να κάτσουνε. Αν ένας πατέρας είχε πέντε-έξη παιδιά και κορίτσια, άλλα άρπαγε ο ένας από δω, άλλα ο άλλος από και. Καταστροφή μάνα μου... Και οι ντόπιοι δεν τους έβλεπαν με καλό μάτι. Αλλά τους βρίζανε. Χίλια δυό. Φύγετε από δω ρε! Πηγαίνετε παρά πέρα. Δεν τους κοιτάζανε. Δεν είχαν την αγάπη να πουν

για στάσου, συγγενείς μας είναι, Έλληνες πραγματικοί. Να τους αγκαλιάσουμε. Δεν έγινε αυτό το πράμα, εγώ δηλαδή τι είδα. Μπορεί αλλού. Ήθελαν να τους κλέψουνε οι κλεφταράδες που ήταν εδώ πέρα. Ν' αρπάξουν ό,τι είχαν. Να τους κλέψουνε, να τους γελάσουνε. Απατεώνες."

Η σύγκρουση ντόπιων και προσφύγων, θέτει τη σφραγίδα της σ' όλη την επόμενη περίοδο. Οι γηγενείς αμφισβητούν την ίδια την ελληνικότητα των προσφύγων. Ο τότε εισαγγελέας Βαζούρας έγραψε: "Η βρισιά τουρκόσπορος μαζί με σωρό ανάλογες βρισιές, όπως σκατουουγλούδες, παληοσαούτηδες κ.λπ. ήταν στην ημερήσια διάταξη, από ανώτερα και κατώτερα κυβερνητικά όργανα..." Το χάσμα ενισχύθηκε

και συντηρήθηκε από τον άγριο οικονομικό ανταγωνισμό. τόσο στην ιδιοποίηση της γης, όσο και στις εμπορικές δραστηριότητες."

Επιβίωση και εξέλιξη αυτής της αρχικής στάσης αποτελούν σήμερα τα λεγόμενα ποντιακά ανέκδοτα, για τα οποία ο Ηλίας Πετρόπουλος: "Οι Ελλαδικοί νεοέλληνες δεν συμπαθούν τους πρόσφυγες. Και ακριβώς τα αντιποντιακά ανέκδοτα, που σήμερα κυκλοφορούν, εκφράζουν (σε τελική ανάλυση) την αντιπάθεια των γηγενών κατά της πολυπληθέστερης προσφυγικής ομάδας που εγκαταστάθηκε στη χώρα μας".

Συνομωσία σιωπής

Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Ελλάδα σημαίνει την μαζική προλεταριοποίησή τους και κατά συνέπεια την πολιτική τους περιθωριοποίηση. Το αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης ήταν η επικράτηση της βούλησης όλων των Ελλαδικών κομμάτων (από την άκρα Δεξιά έως την άκρα Αριστερά) για αποσιώπηση των τραγικών γεγονότων, εξαφάνιση της προσφυγικής ιστορικής μνήμης και βαλκανιοποίησης των προσφύγων.

Οποιοσδήποτε νηφάλιος παρατηρητής των γεγονότων θα περίμενε να έχουν τα μικρασιατικά ιδιαίτερη θέση στη συλλογική μνήμη των νεοελλήνων, καθώς και στη γνώση που αναπαράγεται μέσω της εκπαιδευτικής διαδικασίας στη σύγχρονη Ελλάδα. Συμβαίνει όμως ακριβώς το αντίθετο, δημιουργώντας εύλογα ερωτήματα για τα βαθύτερα αίτια. Μερικά συμπεράσματα αυτής της αναζήτησης είναι ότι η αποσιώπηση υπήρξε το αποτέλεσμα της οριστικής κυριαρχίας των ελλαδικών ομάδων στο έθνος-κράτος των Ελλήνων. Οι πολυάριθμοι Έλληνες από το μικρασιατικό και τον ανατολικοθρακικό χώρο, που ανέρχονταν στο 35% περίπου του συνολικού πληθυσμού της Ελλάδας, ενσωματώθηκαν ως πρόσφυγες στην κοινωνική δομή. Κατά συνέπεια, ήταν αδύνατο να διεκδικήσουν ειρηνικά οποιοδήποτε μερίδιο συμμετοχής στο έθνος-κράτος, ως ομάδες με σαφή συνείδηση της καταγωγής τους. Από την άλλη, οι ελλαδικές ομάδες εξουσίας, οι οποίες είχαν αποτύχει στον αποτελεσματικό χειρισμό της μικρασιατικής κρίσης, αντιμετώπισαν την πρόκληση της στέρωσης της εξουσίας τους, που αμφισβητούνταν έντονα εκ των πραγμάτων. Εξ άλλου είχαν βγει κερδισμένες από τη Μικρασιατική Καταστροφή, με την ανάθεση σ' αυτές, με τη συνθήκη της Λωζάννης, της διαχείρισης των ανταλλάξιμων μουσουλμανικών περιουσιών. Έτσι, οι κυρίαρχες ομάδες και τα κόμματα εξουσίας, βρέθηκαν να ελέγχουν μια τεράστια περιουσία.

Στα κίνητρα που οδήγησαν στην αποσιώπηση, μπορούν να συμπεριληφθούν οι πολιτικές αποφάσεις για κλείσιμο του μικρασιατικού ζητήματος, μια απόφαση με την οποία οι μικρασιάτες πρόσφυγες διαφωνούσαν ριζικά και μαχητικά, και η αλλαγή των προτεραιοτήτων στην εξωτερική πολιτική. Η Τουρκία γινόταν πλέον ο απαιρέτητος σύμμαχος στην περιοχή, με τη μεσολάβηση του Μουσολίνι κατ' αρχάς. Στη συνέχεια, όταν ο εξωτερικός εχθρός εντοπίστηκε στο Βορρά, η Τουρκία έγινε πολύτιμος σύμμαχος στα νατοϊκά πλαίσια. Έτσι, η ιστορική μνήμη των προσφύγων θα έπρεπε να εξοβελιστεί. Οι ίδιοι οι πρόσφυγες θα έπρεπε να αλλοτριωθούν και να ελλαδοποιηθούν. Σε μεγάλο βαθμό το μοντέλο αυτό πέτυχε. Πέτυχε με την απόλυτη σύμπραξη της ελλαδικής αριστεράς, η οποία ακολούθησε μια αντίστοιχη στάση. Μια υπόθεση εργασίας που πρέπει να διερευνηθεί, είναι κατά πόσο η ένταξη μεγάλου μέρους των προσφύγων στην Αριστερά, εξέφραζε τη ρήξη με το κράτος, μια ρήξη που ήταν αποτέλεσμα της προσφυγικής τους ιδιότητας. Η ανάδυση της προσφυγικής μνήμης συνέβη και πάλι στη δεκαετία του '80, σαν αποτέλεσμα μιας απραγματοποίητης μέχρι σήμερα κάθαρσης από το μικρασιατικό δράμα.

Ένας αιώνας από την Συνθήκη της Λωζάννης την 24-7-1923

Χρήστος Γιανταμίδης
Πλοίαρχος (ε)ε.α.
Πολεμικού Ναυτικού

Στις 20 Νοεμβρίου 1922 πραγματοποιήθηκε η Συνδιάσκεψη Ειρήνης της Λωζάννης για να διευθετήσει εκκρεμή ζητήματα του Α' Π.Π. και ζητήματα της Μ. Ασίας μετά την κατάρρευση του ελληνικού μετώπου, την αποχώρηση του ελληνικού στρατού από την Ιωνία και την Μικρασιατική καταστροφή.

Στην αναφερόμενη Συνδιάσκεψη έλαβαν μέρος τα παρακάτω κράτη: Μ. Βρετανία, Γαλλία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ελλάδα, Ρουμανία, Σερβία, Κροατία, Σλοβενία και Τουρκία.

Μετά από μακροχρόνια διαπραγμάτευση επιτεύχθηκε τελικά Συνθήκη Ειρήνης στις 24 Ιουλίου 1923. Με την Συνθήκη της Λωζάννης της 24ης Ιουλίου του 1923, τερματίστηκε η εμπόλεμη κατάσταση από το 1914 μέχρι το 1922.

Στα πλαίσια της συνάντησης των εκπροσώπων μεταξύ άλλων συμφωνήθηκε και η σύμβαση για την ανταλλαγή των ελληνικών και τουρκικών πληθυσμών. Το πρωτόκολλο της ανταλλαγής βασίστηκε στην προτεινόμενη έκθεση του αντιπροσώπου της Κοινωνίας των Εθνών του Νορβηγού Fridtjof Nansen, που υπογράφηκε στις 30-1-1923, από τον Ελευθέριο Βενιζέλο και τον Ισμέτ Ινονού, αντιπρόσωποι της Ελλάδας και της Τουρκίας αντίστοιχα. Στην συνέχεια επικυρώθηκε από τις δύο χώρες τον Αύγουστο του 1923 και τέθηκε σε άμεση ισχύ η ανταλλαγή των πληθυσμών με κριτήριο μόνο το θρήσκευμα.

Της ανταλλαγής εξαιρέθηκαν οι Ρωμιοί της Κωνσταντινούπολης, οι 125.000 μόνιμοι κάτοικοι της Πόλης, των πριγκηπωνήσων και των περιχώρων που ήταν εγκατεστημένοι από 30 Οκτ. 1918, και οι κάτοικοι των νησιών Ίμβρου και Τενέδου που αριθμούσαν 6.000. Στην ελληνική Θράκη παρέμειναν 110.000 κάτοικοι της μουσουλμανικής μειονότητας, που σύμφωνα με το άρθρο 2β της Συνθήκης ονομάζονται

Μουσουλμάνοι και όχι Τούρκοι.

Με την Σύμβαση αυτή περίπου 1.650.000 Έλληνες Ορθόδοξοι Χριστιανοί της καθ' ημάς Ανατολής και περί τους 650.000 Μουσουλμάνοι από την Ελλάδα ξεριζώθηκαν οριστικά και αμετάκλητα από τις πατρογονικές τους εστίες. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι μέχρι την έναρξη της συνδιάσκεψης σχεδόν 1.000.000 Έλληνες από την Μ. Ασία είχαν ήδη εκπατριστεί, λόγω της συστηματικής εκδίωξης με τον πλέον φρικαλέο τρόπο των Ελλήνων από τους Τούρκους.

Η εν λόγω Συνθήκη περιλαμβάνει 143 άρθρα. Την Ελλάδα την αφορούσαν λίγα αλλά ζωτικής σημασίας για τις μελλοντικές μας σχέσεις με την Τουρκία.

Με το άρθρο 6 τα νησιά και οι νησίδες που βρίσκονται σε απόσταση τριών μιλίων από την ασιατική ακτή περιλαμβάνονται στα σύνορα του παρὰ κτιου κράτους, δηλαδή στην Τουρκία.

Με το άρθρο 12 αναγνωρίστηκε οριστικά από την Τουρκία η ελληνική κυριαρχία επί των νήσων του Ανατολικού Αιγαίου όπως, της Λήμνου της Σαμοθράκης, της Λέσβου της Χίου της Σάμου και της Ικαρίας.

Με το άρθρο 13 επιβλήθηκε στην Ελλάδα, η υποχρέωση να μην εγκατασταθούν ναυτικές βάσεις στα νησιά και να διατηρηθούν περιορισμένος αριθ-

μός στρατιωτικών δυνάμεων. Σύμφωνα όμως, με το άρθρο 51 του Χάρτη του Ο.Η.Ε., η Ελλάδα έχει κάθε δικαίωμα για αυτοάμυνα των νήσων να διατηρεί και να ενισχύει τις απαραίτητες για αμυντικούς σκοπούς δυνάμεις στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου για την ασφαλεία τους από ενδεχόμενη τουρκική απειλή.

Με το άρθρο 13 παράγραφος 2 Τα ελληνικά αεροσκάφη θα απαγορεύεται να πετούν πάνω από το έδαφος των ακτών της Ανατολίας. Αντίστοιχα η τουρκική κυβέρνηση θα απαγορεύσει τα στρατιωτικά της αεροσκάφη να πετούν πάνω από τα εν λόγω ελληνικά νησιά.

Με τα άρθρα 15 και 17 η Τουρκία παραιτήθηκε από τα δικαιώματά της από τα Δωδεκάνησα υπέρ της Ιταλίας.

Με το άρθρο 20 η Τουρκία αναγνώρισε την προσαρτηση της Κύπρου στην Μ. Βρετανία.

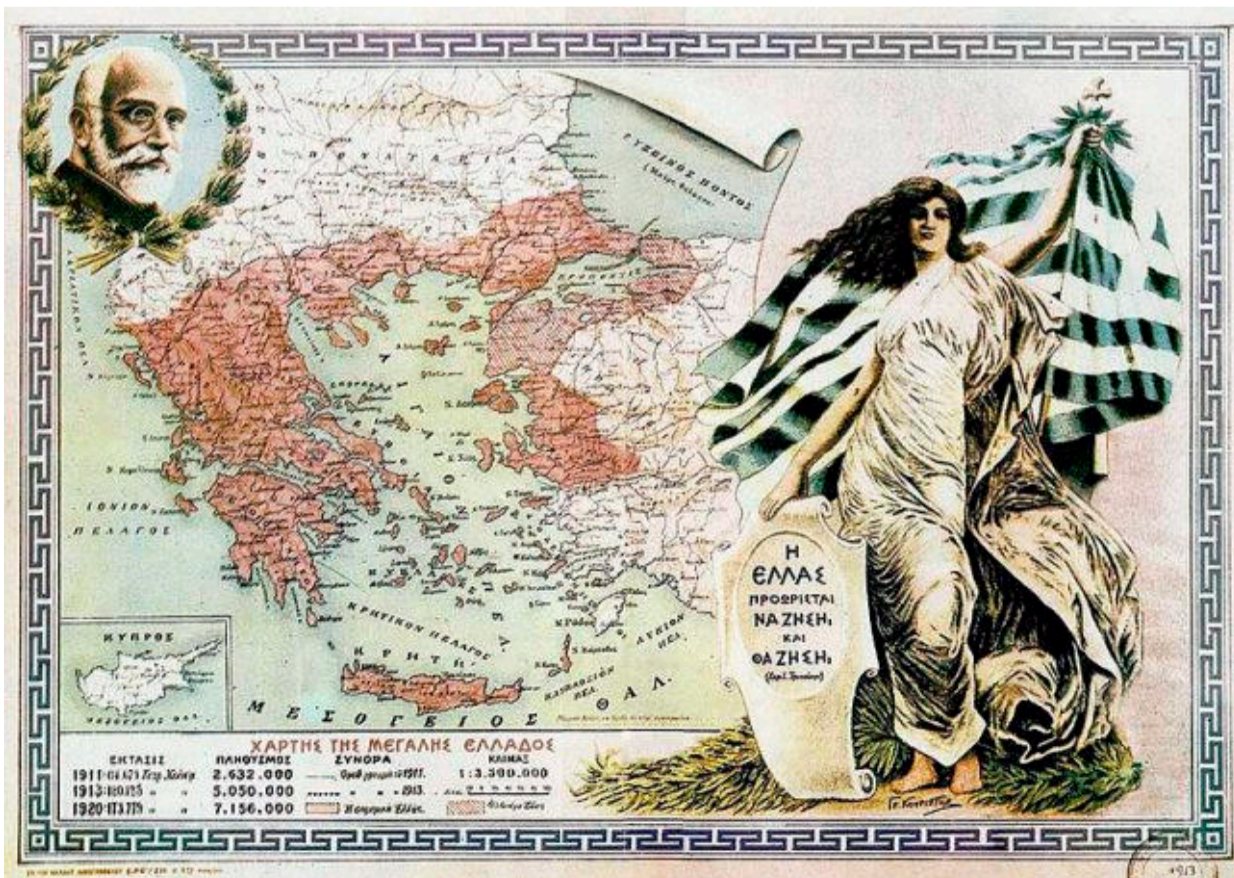
Με το άρθρο 14 ορίζεται ειδικό καθεστώς για τα νησιά Ίμβρο και Τένεδο και συγκεκριμένα προέβλεπε: Ειδική διοικητική οργάνωση στα δύο νησιά αποτελούμενη από τοπικά στοιχεία. Παροχή εγγύησης στον μη μουσουλμανικό πληθυσμό για ό,τι αφορά την τοπική διοίκηση και την προστασία προσώπων και περιουσιών. Την στρατολόγηση των οργάνων της τάξης από τον ντόπιο πληθυσμό

Με την Συνθήκη αυτή καθορίστηκαν και τα σύνορα της Τουρκίας μεταξύ των χωρών της Ελλάδας, Βουλγαρίας, Ιράκ και Συρίας

Σύμφωνα με την Συνθήκη της Λωζάννης η Τουρκία ανέλαβε την υποχρέωση του σεβασμού του δικαιώματος των μειονοτήτων ως προς την προστασία της ζωής, την ελεύθερη άσκηση της θρησκείας τους και την ισοότητα απέναντι στον νόμο ανεξάρτητα από εθνικότητα, φυλή ή θρησκεία του ατόμου, σύμφωνα και με τα άρθρα 38 και 39 περί προστασίας των μειονοτικών πληθυσμών.

Σύμφωνα λοιπόν με το πνεύμα της Συνθήκης της Λωζάννης, η Ελλάδα σεβάστηκε, τήρησε στο ακέραιο τα δικαιώματα της μουσουλμανικής μειονότητας που κατοικούν και ευημερούν ως Έλληνες και Ευρωπαίοι πολίτες στον χώρο της ελληνικής Θράκης. Από την άλλη πλευρά, η Τουρκία μετά την υπογραφή της εν λόγω Συνθήκης οργάνωσε με μεθοδικό τρόπο μια συστηματική γενοκτονία των Ομογενών της Πόλης και των νησιών Ίμβρου και Τενέδου, με αποκορύφωμα τις σφαγές, τον βιασμό γυναικών και τις λεηλασίες περιουσιών Ελλήνων της Πόλης τον Σεπτέμβριο του 1955.

Ας δούμε τώρα το χρονικό της εξόντωσης και του ξεριζωμού του ελληνισμού της Πόλης και των νησιών Ίμβρου και Τενέδου με συνεχείς παραβιάσεις της Συνθήκης της Λωζάννης από την Τουρκία, πριν καλά-καλά στεγνώσει η μελάνη της υπογραφής τους. Αλλά αυτή είναι η Τουρκία άλλα λέει, άλλα συμφωνεί και υπογράφει, και άλλα πράττει και αυτό αποδεικνύεται όπως παρα-

κάτω :

. Το 1925 απαγόρευσαν την λειτουργία του Ζαπτείου Παρθεναγωγείου και του ελληνικού φιλολογικού συλλόγου .

. Το 1925 συλλαμβάνεται ο Πατριάρχης Κωνσταντίνος ΣΤ΄ και το πατριαρχείο θεωρείται ίδρυμα του τουρκικού δικαίου και ανήκει στους τουρκικούς νόμους.

. Το 1926 απαγόρευσαν την λειτουργία των εμπορικών σχολών και έκλεισαν την ελληνική εμπορική σχολή της Χάλκης, και σύμφωνα με τον αστικό τους κώδικα, δεν επέτρεψαν στα μειονοτικά ιδρύματα να αποκτήσουν περιουσία.

. Το 1927 καταργείται το καθεστώς αυτονομίας και τοπικής αυτοδιοίκησης των νησιών Ίμβρου και Τενέδου.

. Το 1932 με νόμο 2007 απαγόρευσαν στους Έλληνες υπηκόους να ασκήσουν περί τα 30 επαγγέλματα. Ο νόμος αυτός εξανάγκασε σε εκπατρισμό περίπου 5.000 Έλληνες.

. Το 1934 με νόμο 2596 απαγόρευσαν στους κληρικούς να φορούν τα ράσα τους εκτός των εκκλησιών. Εξάιρεση ο Πατριάρχης.

. Το 1935, με νόμο , τα εκκλησιαστικά κτήματα (βακούφια) τίθενται υπό τουρκική διοίκηση.

. Το 1941, με πρόσχημα την τουρκική ασφάλεια της Τουρκίας, στρατολογούνται 30 ηλικίες μη Μουσουλμάνων, ηλικίας 25 έως 45 ετών και οδηγούνται σε στρατόπεδα εργασίας.

. Το 1942 οι Μητροπολίτες Ίμβρου, Τενέδου και Χάλκης συλλαμβάνονται και εκτοπίζονται στην Προύσα. Τα μοναστηριακά κτήματα των μονών του Αγίου Όρους δημεύονται.

. Το 1942, ψηφίστηκε νόμος για την εφάπαξ φορολογία της περιουσίας των Ελλήνων. Όσοι δεν μπορούσαν να πληρώσουν τα τεράστια και δυσανάλογα ποσά εντός 30 ημερών, αποστέλλονταν στα βάθη της Ανατολίας για εκτέλεση σκληρών καταναγκαστικών έργων.

. Τον Σεπτέμβριο του 1955 υπήρξε ένα όργιο βανδαλισμού και λεηλασίας περιουσιών Ελλήνων της Πόλης, ένα ανθελληνικό πογκρόμ με 16 Έλληνες νεκρούς, 32 τραυματισμούς, 200 Ελληνίδες βιάστηκαν, καταστράφηκαν 4.348 καταστήματα, 1300 σπίτια, 21 εργοστάσια, 110 ξενοδοχεία και εστιατόρια και 73 εκκλησίες...

. Το 1964 Απαγορεύεται η είσοδος των κληρικών στα σχολεία των Ελλήνων και τον Μάρτιο άρχισαν οι αθρόες απελάσεις Ελλήνων υπηκόων για λόγους εθνικής ασφάλειας και οι περιουσίες τους δημεύονται. Τον Απρίλιο παύει να λειτουργεί το τυπογραφείο του πατριαρχείου.

. Το 1966 δημεύονται όλα τα μειονοτικά σχολεία των νησιών Ίμβρου και Τενέδου.

. Το 1971, κλείνουν με νόμο την Θεολογική Σχολή της Χάλκης.

. Το 1984 δημεύονται τα τελευταία μειονοτικά κτήματα της Ίμβρου

Επιπρόσθετα στα νησιά Ίμβρος και Τένεδος δημιουργήθηκαν ανοιχτές φυλακές με πάνω από 2.000 βαρυποινίτες που σκορπούσαν τον φόβο και τον τρόμο στους ομογενείς μας, βίαζαν γυναίκες, έδερναν, και άρπαζαν περιουσίες, φυσικά σύμφωνα με οδηγίες που ελάμβαναν.

Εποίκισαν τα νησιά παραχωρώντας στους Τούρκους εποίκους αγροτικές περιουσίες των γηγενών Ελλήνων.

Έκλεισαν όλα τα ελληνικά σχολεία, η ελληνική παιδεία καταργήθηκε.

Διορίστηκαν Τούρκοι έπαρχοι, η δε αστυνόμευση ανατέθηκε στην στρατοφυλακή της Τουρκίας για να δέρονουν, να φυλακίζουν και να αρπάζουν περιουσιακά στοιχεία των Ελλήνων. Με τις ενέργειές τους αυτές η Τουρκία καταστράφηγε ολοκληρωτικά το άρθρο 14 της Συνθήκης της Λωζάνης που ορίζει ειδικό καθεστώς για τα νησιά Ίμβρος και Τένεδος όπως αναγράφεται ανωτέρω.

Αποτέλεσμα της μεθοδευμένης γενοκτονίας των Ελλήνων της Πόλης και των νησιών Ίμβρου και Τενέδου , σήμερα στην Κωνσταντινούπολη να έχουν παραμείνει περί τους 2.500 ομογενείς από 280.000, και στα νησιά κάποιες εκατοντάδες από τους 10.000

Έλληνες κατοίκους (που ήταν το 1922). Ενώ η μουσουλμανική μειονότητα της ελληνικής Θράκης αυξάνεται και ευημερεί, και πάντα σύμφωνα με το πνεύμα της Συνθήκης της Λωζάνης του 1923.

Ας εξετάσουμε τώρα εάν η Συνθήκη της Λωζάνης ωφέλησε τους Έλληνες της καθ' ημάς Ανατολής και το ελληνικό κράτος.

Ο βίαιος ξεριζωμός των Ελλήνων της Μ. Ασίας, Ανατολικής Θράκης και Πόντου, ήταν πράγματι οδυνηρός και απάνθρωπος, αλλά εμπεριέχει κάποια θετικά λυτρωτικά χαρακτηριστικά.

Η μαζική αυτή ανταλλαγή πληθυσμών υπήρξε η λιγότερη κακή οδυνηρή λύση, σε σύγκριση με άλλες εναλλακτικές λύσεις για τους μειονοτικούς πληθυσμούς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, καθόσον η παραμονή-επιβίωσή τους και ιδιαίτερα των Ελλήνων Χριστιανών στα εδάφη τους ήταν αδύνατη μετά τα γεγονότα της Μ. Ασιατικής ήττας του 1922. Η περαιτέρω παραμονή τους θα συντελούσε στον εξισλαμισμό τους, ή στον βίαιο ξεριζωμό ή στον θάνατο. Αυτή η πραγματικότητα φάνηκε στους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και των νησιών Ίμβρου και Τενέδου που εξαιρέθηκαν από την ανταλλαγή, τα προγκρόμ που υπέστησαν όπως προανέφερα.

Η άλλη θετική πλευρά της ανταλλαγής των μειονοτικών πληθυσμών ήταν η δημογραφική ομογενοποίηση των βαλκανικών κρατών, και λόγω αυτής στην συνέχεια επικράτησε η ειρήνη στην περιοχή των Βαλκανίων

Ένα άλλο θετικό και σημαντικό στοιχείο, είναι ότι ο μεγαλύτερο όγκος των Ελλήνων προσφύγων περί τους 800.000, εγκαταστάθηκε στις ακριτικές περιοχές, Μακεδονίας και Θράκης, όπου αποτέλεσαν το 88,8% του πληθυσμού τους, κατά συνέπεια συνέβαλαν στην δημογραφική αύξηση του ελληνικού πληθυσμού, αποτρέποντας έτσι εις το διηνε-

κές τις όποιες αλυτρωτικές διεκδικήσεις των όμορων κρατών, σε μια πολυπαθή περιοχή των Βαλκανίων.

Στην συνέχεια, η σμίξη τους με τους γηγενείς Έλληνες Μακεδόνες-Θρακιώτες δημιούργησαν μια νέα και πιο ανανεωμένη Ελλάδα, παρά τις όποιες φυσιολογικές και αναπτόφευκτες τριβές που προκλήθηκαν αρχικά μεταξύ τους.

Η ανταλλαγή των πληθυσμών ήταν ένα θείο δώρο και για το ελληνικό κράτος. Γιατί η έλευση των Ελλήνων της Μ. Ασίας και του Πόντου, όχι μόνο αύξησε τον πληθυσμό του κατά 1.600.000 κατοίκους, αλλά συνετέλεσε και στην κατακόρυφη αύξηση της οικονομίας της Χώρας.

Το 1912 ο ελληνικός πληθυσμός της Μακεδονίας ανήρχετο σε 513.000, αποτελών το 42,6% του συνολικού πληθυσμού αυτής. Μετά την εγκατάσταση των προσφύγων Μ. Ασίας και Πόντου, ο πληθυσμός της ανήλθε στις 1.341.000 κατοίκους, αποτελών το 88,8% του όλου πληθυσμού της.

Ο συνολικός πληθυσμός της Ελλάδας το 1920 ήταν 5.536.000 κάτοικοι, οι δε εθνικές και θρησκευτικές μειονότητες (Τούρκοι, Βούλγαροι, Αλβανοί, Αρμένιοι, Ισραηλίτες) ανήρχοντο σε 1.066.000 άτομα, ήτοι το 20% σχεδόν του όλου πληθυσμού της χώρας. Με την απογραφή του 1928, ο συνολικός πληθυσμός της Ελλάδας ήταν 6.205.000 κάτοικοι, ο δε μειονοτικός πληθυσμός εμειώθη σε 383.000 άτομα που αποτελεί μόνο το 6% του συνολικού πληθυσμού του ελληνικού κράτους.

Συμπεραίνεται λοιπόν, ότι το ελληνικό κράτος με το μπόλιασμα του νέου προσφυγικού αίματος μεταμόρφωσε κυριολεκτικά την όψη της Ελλάδας και χωρίς υπερβολή συνέβαλε στην επιβίωσή του αλλά και στην ασφάλεια των βόρειων συνόρων του. Δεν μπορούμε να αγνοήσουμε το μέγεθος του πολιτισμού των Ελλήνων που κατοικούσαν επί αιώνες στην Μ. Ασία-Πόντο-Ανατολική Θράκη-Ανατολική Ρωμυλία επί 3.000 και πλέον χρόνια, όπου ανέπτυσαν , διέδωσαν τον ελληνικό πολιτισμό μέχρι το 1923, χρονολογία που έγινε η ανταλλαγή των πληθυσμών μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας και σύμφωνα με τις αποφάσεις της Συνθήκης της Λωζάνης.

ΟΥΔΕΝ ΚΑΚΟΝ ΑΜΙΓΕΣ ΚΑΛΟΥ.

Βιβλιογραφία

Νομοθετικό Διάταγμα υπ' αριθ.238/ΦΕΚΑ' /25 Αυγούστου 1923. Περί κυρώσεως της εν Λωζάνη Συνομολογηθείσης Συνθήκης περί Ειρήνης. Υπογραφέισα την 24ην Ιουλίου του 1923.

ΤΟ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΑΠΟ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ, ΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΨΕΩΣ. Τύποις "ΠΥΡΣΟΥ" Ανων. Εταιρείας, 1929, του Αθανασίου Β. Πρωτονοτάριου, Επιθεωρητού ανταλλαγής προσφύγων.

Αλησμόνητες Πατρίδες του Ελληνισμού-Εκδόσεις Κεσόπουλος

Έλληνες στη μάχη του Σαρίκαμις

(Α' παγκόσμιος πόλεμος 1914)

Αδελφός πολεμάει τον αδελφό

του Στέφανου Αθ. Αμοιρίδη

Στην έναρξη του Α' Παγκοσμίου Πολέμου η Οθωμανική Αυτοκρατορία συντάσσεται με τις Κεντρικές Δυνάμεις (Γερμανία, Αυστροουγγαρία) και μπαίνει επίσημα στον πόλεμο όταν τα τουρκικά πολεμικά πλοία βομβαρδίζουν στις 28 Οκτωβρίου 1914 την Κριμαία. Η Ρωσία θα αρχίσει τον πόλεμο εναντίον της Τουρκίας στις 12 Οκτωβρίου 1914, βομβαρδίζοντας τα παράλια της στον Εύξεινο Πόντο.

Στις 20 Ιουλίου 1914, η Τουρκία θα κηρύξει γενική επιστράτευση (sefer birlik) όλων των εθνοτήτων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Συμπεριλαμβάνονται και οι μη μουσουλμανικοί πληθυσμοί (Έλληνες, Αρμένιοι, Εβραίοι, κλπ), όπως έγινε και στους Βαλκανικούς πολέμους (1912-1913). Όσοι δεν παρουσιάζονταν μέσα σε 11 ημέρες θεωρούνταν λιποτάκτες και καταδικάζονταν σε θάνατο.

Ο χρονογράφος και θεατρικός συγγραφέας Δημήτρης Ψαθάς, που γεννήθηκε και έζησε στην Τραπεζούντα μέχρι το 1923, στο βιβλίο του "Γη του Πόντου", καταθέτει την προσωπική του μαρτυρία, με την τολμηρή και ευαίσθητη πένα του: "Ιούλιος του 1914 και κάποια φήμη βγήκε, που έβαλε σε αγωνία τους Έλληνες. Την άκουε ο ένας, την μάθαινε ο άλλος, αναστατώθηκε ο κόσμος. Λέγαν - κι ήταν αλήθεια - ότι απ' την κυβέρνηση έφτασαν σφραγισμένοι φάκελοι και μοιράστηκαν στους μουχτάρηδες (δημάρχους) όλων των πόλεων και των χωριών και μαζί με τους φακέλους η διαταγή κανέναν να μην τους ανοίξει κι αν τους ανοίξει, θάνατος. Θ' ανοιγόντουσαν μόνο όταν θα έφτανε άλλη διαταγή. Για ποιους τάχα να λέγαν αυτοί οι φάκελοι; Ποιο, όμως, μυστικό να κρύβαν; Κανείς δεν ήξερε, κανέναν δεν μιλούσε. Οι πιο «καλοί» απ' τους Τούρκους ζύγωναν τους Ρωμιούς και τους συμβούλευαν: - Να φύγετε... Στις 21 Ιουλίου ήλθε, επί τέλους, η διαταγή να ανοιχθούν οι φάκελοι. Ανοίγονται και τι λένε; Σ' όλο το μεμλεκετί (memleket=χώρα) κηρύσσεται γενική επιστράτευση κι όλοι οι άντρες από 20 μέχρι 50 χρονών να παρουσιαστούν και να καταταχθούν. Το διάγγελμα τυπώθηκε σε μεγάλα κόκκινα χαρτιά και πρόβαλε κολλημένο σ' όλους τους τοίχους. Ζύγωναν τα χαρτιά οι Τούρκοι λαχταρισμένοι:

- Νέτουρ μπε; (Τι είναι);
- Ασκερέ γκιτίορουζ. (Πηγαίνουμε στρατιώτες).

ΜΑΧΗ ΤΟΥ ΣΑΡΙΚΑΜΙΣ

Η μάχη του Σαρίκαμις ήταν μια στρατιωτική εμπλοκή των δυνάμεων της Οθωμανικής και της Ρωσικής Αυτοκρατορίας κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Έλαβε χώρα στα πλαίσια της άγνωστης για τον πολύ κόσμο 'εκστρατείας του Καυκάσου', διήρκεσε από την 22α Δεκεμβρίου 1914 έως την 17η Ιανουαρίου 1915 και κατέληξε σε νίκη του ρωσικού στρατού.

Το Σαρίκαμις ή Σαρή Καμίς ήταν μια μικρή κωμόπολη του ρωσικού κυβερνείου του Καρς, με έντονο ελληνικό πληθυσμό, που είχε εγκατασταθεί εκεί από διάφορες περιοχές του Πόντου το 1878, μετά το Συνέδριο του Βερολίνου, οπότε η περιοχή Καρς-Αρνταχάν είχε παραχωρηθεί στην τσαρική Ρωσία.

Στόχος των Τούρκων ήταν να διώξουν τους Ρώσους και να ανοίξουν τον δρόμο για την Τιφλίδα και τις πετρελαιοφόρες περιοχές του Μπακού που κατοικούσαν τουρκόφωνοι πληθυσμοί. Η κύρια προσπάθεια των Ρώσων με την συμπαράσταση Αρμενίων εθελοντών, ήταν να αποκρούσουν την επίθεση των Τούρκων σ' ένα εκτεταμένο μέτωπο που εκτεινόταν σε εύρος 1.200-1.500 χλμ. Έτσι, ανάμεσα στο Καρς και το Ερζερούμ, στο Σαρίκαμις συγκρούστηκαν τα δύο αντίπαλα στρατεύματα.

Το τουρκικό σχέδιο προέβλεπε περικύκλωση των Ρώσων και καταστροφή του ρωσικού στρατηγείου που είχε έδρα στο Σαρίκαμις. Ο Σάββας Καλεντερίδης αναφέρει ότι: «Οι τουρκικές δυνάμεις ήταν ανεκπαίδευτες και απροετοίμαστες, κυρίως από πλευράς ένδυσης και εξοπλισμού, για μια επιχείρηση κά-

Φωτογραφία στα τέλη της δεκαετίας 1920. Αριστερά ο Γιώργος Αδαμίδης και δεξιά ο αδερφός του Παναγιώτης Αδαμίδης που σώθηκαν δραπέτευοντας από το Σαρίκαμις. Καθιστός ο πατέρας τους Χρήστος Αδαμίδης. (πηγή Οφίτικα Νέα, τ. 119)

τω από τέτοιες καιρικές συνθήκες. Στην περιοχή είχε περίπου ένα μέτρο χιόνι, ενώ επικρατούσε πολικό ψύχος, που έφτανε τους 25-30 βαθμούς κάτω από το μηδέν.» Σε υψόμετρο 1.800-2.000 μέτρων, οι στρατιώτες έπρεπε να βαδίσουν συχνά εφ' ενός ζυγού, σε διαδρομές που έσκαβαν οι ίδιοι μέσα στο χιόνι, μεταφέροντας με μουλάρια όλα τα εφόδια ακόμα και τα πυροβόλα.

Οι Ρώσοι διέθεταν τη Στρατιά του Καυκάσου με 100.000 άνδρες, ενώ οι Τούρκοι διέθεταν την 3η Στρατιά με 118.000 άνδρες. Επικεφαλής της στρατιάς ήταν ο ηγέτης των Νεότουρκων Ενβέρ Πασάς. Για τους Ρώσους οι απώλειες στη μάχη ήταν 16.000 περίπου νεκροί και 12.000 τραυματίες, ενώ για τους Τούρκους οι απώλειες ήταν 32.000 περίπου νεκροί και 15.000 τραυματίες. Ωστόσο μετά το 2004 οι Τούρκοι παραδέχθηκαν ότι είχαν πάνω από 100.000 α-

πώλειες, καθώς σύμφωνα με τα επίσημα αρχεία 90.000 Τούρκοι στρατιώτες έχασαν τη ζωή τους στις μάχες αλλά κυρίως από το κρύο, αφού περίπου 60.000 στρατιώτες πάγωσαν από τις πολικές συνθήκες που επικρατούσαν και θάφτηκαν στο χιόνι. Στις απώλειες συμπεριλαμβάνεται και μεγάλος αριθμός λιποτακτών. Πρόκειται για την μεγαλύτερη στρατιωτική καταστροφή των Τούρκων στην νεότερη ιστορία τους. Ο Ενβέρ Πασάς επέστρεψε ταπεινωμένος στην Κωνσταντινούπολη. Για να δικαιολογήσει την ήττα του, έριξε τις ευθύνες στους χριστιανούς κατοίκους της περιοχής (Αρμένιους) που βοήθησαν τους Ρώσους και ανακοίνωσε τα πρώτα κατασταλτικά μέτρα εναντίον τους. Ήταν ο προάγγελος της Γενοκτονίας των Αρμενίων.

Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Στη μάχη του Σαρίκαμις, η μοίρα έπαιξε ένα περίεργο παιχνίδι αφού Έλληνες-Πόντιοι της Τουρκίας εξαναγκάστηκαν να πολεμήσουν εναντίον Ελλήνων-Ποντίων εθελοντών της Ρωσίας από το Καρς και τον Καύκασο. Αν και το γεγονός αυτό προκαλεί αμηχανία, ωστόσο δεν αποτελεί εξαίρεση στη μακράιωνη Ελληνική ιστορία. Στην ελληνική βιβλιογραφία υπάρχουν ελάχιστες καταγραφές, αν και πολλά βιβλία έχουν αποσπασματικές αναφορές που συνδέονται με τη μάχη του Σαρίκαμις χωρίς να την κατονομάζουν. Όταν τα διάφορα αυτά κομμάτια ενωθούν μεταξύ τους συνθέτουν μια καταπληκτική ιστορία.

Έλληνες του Καυκάσου

Στο στρατό των Ρώσων υπήρχαν Έλληνες που κατοικούσαν σε χωριά του Καρς (τότε περιοχές της Ρωσίας), που επιστρατεύθηκαν από την Αυτοκρατορική Ρωσία. Ήταν κάτοικοι που αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν εξ αιτίας των προηγούμενων Ρωσοτουρκικών πολέμων, όταν και πάλι οι περιοχές του Πόντου βρέθηκαν ανάμεσα στις συγκρούσεις Ρώσων και Τούρκων. Για τους Έλληνες του Καρς που συμμετείχαν εθελοντικά στα Ρωσικά στρατεύματα ήταν μια μάχη υπεράσπισης των χωριών και των οικογενειών τους, που απειλούνταν από ένα μισητό εχθρό. Οι άνθρωποι αυτοί έμεναν εκεί, γνώριζαν την περιοχή και το κλίμα της και ήταν προσαρμοσμένοι στις δυσκολίες που θα συναντούσαν. Συμμετείχαν στην πρώτη γραμμή των μαχών και πολέμησαν με αυταπάρνηση.

Αρχικός προορισμός εκείνων των στρατευμένων νέων ήταν το μέτωπο στην Πολωνία. Όταν όμως πληροφορήθηκαν ότι οι Τούρκοι προχώρησαν στα εδάφη τους και έφθασαν μέχρι το Σαρίκαμις, εξεγέρθηκαν. Ζήτησαν εθελοντικά, αντί για την Πολωνία να τους στείλουν στο

μέτωπο του Καυκάσου «όπου οι γέροι γονείς μας, οι γυναίκες μας, τα παιδιά μας, τ' αδέρφια μας κινδυνεύουν». Διαδήλωσαν, πίεσαν και κατάφεραν να πείσουν τη διοίκηση για το αίτημά τους. Έτσι τους φόρτωσαν σε τρένο και τους έστειλαν στο μέτωπο του Καυκάσου. (Από το βιβλίο του Χρήστου Σαμουηλίδη "Στους πέντε ανέμους του Καυκάσου").

Ο Νίκος Κωνσταντινίδης στην παρουσίαση του βιβλίου του "Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας στο Καρς του Καυκάσου" αναφέρει: «Στη Μάχη του Σαρίκαμης σημαντικό ρόλο έπαιξαν τα ελληνικά χωριά της περιοχής, όπως και ο Ιωάννης Καλτσίδης, ταγματάρχης του Ρωσικού στρατού, από το χωριό Αλίσοφι του Καρς, και ο Χαράλαμπος Πυλώρας, διοικητής του αστυνομικού τμήματος της πόλης του Καρς, οι οποίοι ανέβασαν 23 κανόνια στις πλαγιές του Σογανλούκ, επηρεάζοντας έτσι τη νικηφόρο έκβαση της μάχης.»

Έλληνες του Πόντου

Στη γενική επιστράτευση που κήρυξε η Τουρκία συμπεριλήφθηκαν όλοι οι Έλληνες του Πόντου. Ο Χρήστος Σαμουηλίδης στο βιβλίο του "Μαύρη Θάλασσα", αναφέρει: «Η Σαμψούντα γέμισε από στρατεύσιμους που κατέβηκαν από όλα τα χωριά και τις κωμοπόλεις του σαντζακίου της.» Ο μεγάλος Πόντιος λόγιος, δημοσιογράφος και εκπαιδευτικός Γεώργιος Κανδηλάπτης (Κάνις) την περίοδο εκείνη στρατολογείται όπως και όλοι οι νέοι Έλληνες της Αργυρούπολης. Μας περιγράφει το πως έμαθαν στον Πόντο, ότι η Τουρκία έμπαινε στον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο: «Ήτο 21 Ιουλίου (1914), ότε εν μέσω νυκτί, τυμπανοκρουσάει και κωδωνοκρουσάει εσήκωσαν τον λαόν εις συναγερόν. Ηνοιχθησαν οι φάκελοι και εγνώσθη ότι εκηρύχθη πανστρατιά (σεφερπελίκ) εν Τουρκία και ασυνήθης κίνησις παρετηρήθη, διότι ήρξατο η απαρχή των δεινοπαθημάτων...». Στις 12 Σεπτεμβρίου 1914 δίνεται η διαταγή στο τάγμα που υπηρετεί ο Κανδηλάπτης να ξεκινήσει για τα σύνορα. Προορισμός η πόλη Σαρίκαμης, που τότε ανήκε στη Ρώσικη Αρμενία και είχε μεγάλο αριθμό Ελλήνων στα γύρω χωριά. «Ήτο η 12η Σεπτεμβρίου του 1914, ότε διετάχθησαν τα τάγματά μας να εκκινήσωσι προς το Σαρίκαμης της Ρωσίας και αφίχθη και ο Εμβέρ πασάς εις την Τραπεζούντα οδεύων προς τα σύνορα. Διήλθε δια αυτοκινήτου εκ Ταλαπατάν και τότε πρώτην ήδη φοράν είδον αυτοκίνητον...».

Για τους Πόντιους Έλληνες που στρατεύθηκαν από την πλευρά των Τούρκων ήταν μια επικίνδυνη δοκιμασία που έπρεπε να υποστούν χωρίς να το θέλουν, συμμετέχοντας σε έναν αγώνα με τον οποίο δεν είχαν ιδεολογική ταύτιση. Δεν βρέθηκαν στην πρώτη γραμμή των μαχών, αλλά είχαν υποστηρικτικό ρόλο. Ήταν υποχρεωμένοι να κάνουν τις πιο βαριές δουλειές για τη μεταφορά εφοδίων, έσκαβαν δρόμους και τους μεταχειρίζονταν βάνουσα. Περπατούσαν ατελείωτες ώρες σε περιοχές μακριά από τις εστίες τους, σε ακραίες καιρικές συνθήκες στις οποίες δεν ήταν συνηθισμένοι.

Στις 6 Δεκεμβρίου 1914 ξεκινούν απρόθυμα οι επιστρατευμένοι Έλληνες-Πόντιοι από την περιοχή του Όφι. Η διαδρομή τους περιγράφεται γλαφυρά (Οφίτικα Νέα, τ. 87) από τα αδέρφια Παναγιώτη και Γεώργιο Κωνστ. Αδαμίδα και του εξαδέλφου τους Χρήστου Αδαμίδα, που σώθηκαν δραπέτευοντας από το Σαρίκαμης στη Σοβιετική Αρμενία του Καυκάσου. «Όλη η φύση είναι σκεπασμένη από παχύ στρώμα χιόνι. Οι δρόμοι μαυρίζουν κάθε φορά από τις πυκνές φάλαγγες των εκτοπιζομένων στρατιωτών και εργατών από 16 ως 60 χρονών. Πεζοπορία για ημέρες και εβδομάδες μέσα στα χιόνια και στις παγωνιές...» «Και σήμερα ακόμα (1965), ύστερα από μισόν και πάνω αιώνα, νομίζουμε πως θα βρεθούμε πάλιν στα ίδια τραγικά γεγονότα, πως θα ξανακούσουμε τα ίδια ξεφωνητά σπαραγμού, πως θα βρεθούμε και πάλιν μπροστά στα ανθρώπινα εκείνα ράκη, που είχαν παραλύσει τα σαγόνια τους και τρέμανε από προαίσθηση του κακού. Νομίζουμε πως ακούμε ακόμα εκείνο το σπαραξικάρδιο: Θεέ μου, πότε θα τελειώσει το αβάσταχο αυτό μαρτύριο!..»

Τελικά ο Γεώργιος Κανδηλάπτης και άλλοι 30 Έλληνες στρατιώτες δραπέτευσαν και κατόρθωσαν να γλιτώσουν από την πανωλεθρία που υπέστη το σύνταγμα τους στο Σαρίκαμης. Σύμφωνα με τον ίδιο μόλις το 3% διασώθηκε σε εκείνη τη μάχη.

Στη φωτογραφία ο Γιάννης Καλτσίδης, αξιωματικός του Ρωσικού στρατού, που συμμετείχε στη μάχη του Σαρίκαμης.

Η Ουρανία Πανταζίδου σε διαδικτυακό άρθρο της αναφέρει: «Όσοι σώθηκαν από την πλευρά του μετώπου Καρς/Καυκάσου, μετά από πολλές περιπέτειες, μέσω Ρωσίας θα έρθουν στην Ελλάδα το 1920. Σημαντική ήταν η συνεισφορά του Νίκου Καζαντζάκη στην μετοικεσία των προσφύγων εκείνων, ως ειδικού απεσταλμένου του Ελ. Βενιζέλου και του υπουργείου Εξωτερικών. Ο ίδιος ο Καζαντζάκης δίνει μια περιγραφή των γεγονότων στο τελευταίο του βιβλίο "Αναφορά στον Γκρέκο". Όσοι σώθηκαν από την άλλη πλευρά του μετώπου, του Πόντου, μαζί με τον Κανδηλάπτη θα έρθουν στην Ελλάδα το 1924. Οι Αργυρουπολίτες πρόσφυγες θα εγκατασταθούν στη Νάουσα. Ο Κανδηλάπτης με την οικογένειά του, πήγε στην Αλεξανδρούπολη του Έβρου.»

ΑΠΩΛΕΙΕΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Δεν γνωρίζουμε τον ακριβή αριθμό των Ελλήνων Ποντίων που συμμετείχαν στη μάχη του Σαρίκαμης. Θα πρέπει να ήταν μερικές χιλιάδες μόνο από την πλευρά των Τούρκων. Το βέβαιο είναι ότι επιστρατεύθηκαν Έλληνες απ' όλα τα μέρη του Πόντου. Η μεγάλη πλειοψηφία απ' αυτούς πέθαναν από την πείνα, την εξάντληση και το ψύχος, κατά τη διάρκεια της μακράς διαδρομής Όφης-Τραπεζούνας-Αργυρούπολη-Βαϊπούρτ-Ερζερούμ-Σαρίκαμης, δίχως να εμπλακούν σε μάχη.

Ο Δημήτριος Αποστολίδης στο βιβλίο του, "Η μεγάλη τραγωδία του Πόντου" (σελ. 57) γράφει: «Ο λαός έσπευσε να συμμορφωθεί προς τον περί στρατολογίας νόμον. Ιατροί και φαρμακοποιοί μετέβησαν εις τα σύνορα όπου απεδεκατίσθησαν. Μόνον εν Ερζερούμ απέθανον 29 ομογενείς ιατροί κατά τον χειμώνα 1914-15. Χιλιάδες Ελλήνων στρατιωτών εκ Πάφρας και Αμισού και Κοτυώρων διά μακράς οδοπορίας απεστέλλοντο όπως καταταχθώσιν εις τα διάφορα τάγματα των περιφερειών Κιουμουσχανέ και Παϊπούρτ, πολλοί εκ των οποίων αφήσαν τα κόκαλα τους εκεί.»

Στην αφήγησή τους οι αδελφοί Αδαμίδα αναφέρουν: «...Ύστερα μάθαμε πως όσοι μείνανε στο Σαρίκαμης πεθάνανε όλοι. Κόβανε όλη μέρα τσάμια (παγοκρυστάλλους), μουσκεύανε απ' τ' αχόνια καί τόν πάγο, πλαγιαζάνε βρεμένοι, αρρωστήσανε, πε-

θάνανε κι απομείνανε εκεί...» Σύμφωνα με τον Ηλία Χατζηγιαννίδη, στην πορεία θανάτου στο Σαρίκαμης, πέθαναν τριάντα (30) χριστιανοί Οφίτες, που οδηγήθηκαν με βία από τους Τούρκους στο μέτωπο. Αναφέρονται ονομαστικά στο βιβλίο του, "Ιστορικά και Λαογραφικά του Όφews" (σελ. 138).

ΧΩΡΙΟ ΓΙΓΑ (3)

Αντωνιάδης Χρήστος
Βασιλειάδης Ι. Βασίλειος
Γιανταμίδης Βασίλειος

ΧΩΡΙΟ ΖΗΣΙΝΟ (7)

Αλχαζίδης Κ. Λάζαρος
Αλχαζίδης Παν. Νικόλαος
Αλχαζίδης Ν. Παναγιώτης
Αλχαζίδης Πετρ. Παναγιώτης
Αλχαζίδης Γ. Σταύρος
Χαριτόπουλος Χ. Γεώργιος
Χαριτόπουλος Κ. Λάζαρος

ΧΩΡΙΟ ΖΟΥΡΕΛ (16)

Αδαμίδης Ηλ. Βασίλειος
Αδαμίδης Ηλ. Γεώργιος
Αθανασιάδης Νικ. Γεώργιος
Αθανασιάδης Νικ. Λάζαρος
Αθανασιάδης Αθ. Σταύρος
Ανθόπουλος Αδ. Βασίλειος
Ανθόπουλος Παν. Βασίλειος
Ανθόπουλος Παντ. Κωνσταντίνος
Ανθόπουλος Γεώργιος
Ανθόπουλος Χρ. Ιωάννης
Γαρατσίδης Ηλίας
Καραμαλτίδης Δημήτριος
Κοσμίδης Ν. Βασίλειος
Κοσμίδης Ν. Δημήτριος
Κοσμίδης Αναστ. Ηλίας
Κοσμίδης Ν. Κωνσταντίνος

ΧΩΡΙΟ ΚΟΥΡΙΤΣ (2)

Σιδηρόπουλος Ιωάννης
Σιδηρόπουλος Χρήστος

ΧΩΡΙΟ ΚΟΦΚΙΑ (1)

Κωτίδης Ηλίας

ΧΩΡΙΟ ΧΑΛΤ (1)

Λυκίδης Β. Σταύρος

ΣΥΝΟΛΟ 30

Υ.Γ. (1) Στην μαρτυρία των αδελφών Παναγιώτη και Γεωργίου Αδαμίδα, αναφέρεται και το όνομα του Ηλία Παν. Ανθόπουλου από τον Όφι, που δεν συμπεριλαμβάνεται στους νεκρούς από τον Ηλία Χατζηγιαννίδη. Δεν μπορούμε να υποθέσουμε αν επέζησε ή όχι. Το όνομά του πάντως δεν συμπεριλαμβάνεται στους καταλόγους της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων του 1928.

Υ.Γ. (2) Για την μάχη και την έκβασή της, αποκαλύφθηκε ένα συγκλονιστικό ντοκουμέντο από τα ρωσικά αρχεία. Το ασπρόμαυρο κινηματογραφικό υλικό των Ρώσων, στο YouTube "Corpses On Russian Front 1914-1918" που δείχνει αμέτρητα πτώματα Τούρκων στρατιωτών από τον Ρωσο-τουρκικό πόλεμο του 1914 και ειδικά τη Μάχη του Σαρίκαμης όπου, όπως αναφέρεται, 90.000 Τούρκοι στρατιώτες πέθαναν από το κρύο σε μια νύχτα!

Πηγές

Ηλία Χατζηγιαννίδη, "Ιστορικά και Λαογραφικά του Όφews" (1978)

Εφημερίδα Οφίτικα Νέα, τ.87 "Πορεία προς την ζωή" (Μαρ-Απρ 2011)

Δημήτριου Γ. Αποστολίδη, "Η μεγάλη τραγωδία του Πόντου" (1919)

Δημήτρη Ψαθά, "Γη του Πόντου" (1966)

Νίκου Καζαντζάκη, "Αναφορά στον Γκρέκο" (1961)

Χρήστου Σαμουηλίδη, "Μαύρη Θάλασσα" (1970)

Χρήστου Σαμουηλίδη, "Στους πέντε ανέμους του Καυκάσου" (1987)

Μαρίας Βεργέτη, "Χρονολόγιο και Εργογραφία Γεωργίου Θ. Κανδηλάπτη-Κάνεως" (2002)

Αρχοντούλας Κωνσταντινίδου, Νίκου Κωνσταντινίδη, "Ιχνηλατώντας τις ρίζες μας στο Καρς του Καυκάσου" (2022)

Ουρανίας Πανταζίδου, διαδικτυακό άρθρο: "Μάχη του Σαρίκαμης: Ο αδελφός τον αδελφό" (2022)

Σάββα Καλεντερίδη, διαδικτυακό άρθρο: "Οι 118.714 νεκροί του Σαρίκαμης" (2022)

Η γυναίκα στον Πόντο

A. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Ανάμεσα στις αγνοημένες αλλά και αδικημένες μορφές της Ιστορίας του Ποντιακού Ελληνισμού είναι η Πόντια γυναίκα η οποία έζησε σε ανδροκρατούμενες εποχές υποταγμένη στις αποφάσεις και τη βούληση του άντρα.

Δεν απέβαλε όμως τον δυναμισμό και την τόλμη που την διέκριναν στις δύσκολες καταστάσεις. Στον αγροτικό Πόντο η γυναίκα είναι επιφορτισμένη όχι μόνο με τις οικιακές εργασίες και την κτηνοτροφία αλλά και με υποχρεώσεις αντρικές. Ήταν τόσο σκληραγωγημένη ώστε ακόμη και τα σελέκια (τα φορτία των ξύλων) που κουβαλούσαν στις πλάτες ανήκε στις δικές της αρμοδιότητες χωρίς να βαρυγκωμά και να παραπονιέται για την σκληρή δουλειά.

Απεναντίας ανταπεξερχόταν με ευκολία σε όλα.

Το σελέκ'νατ'ς ρασίν κι εκείνε πορπατεί άμον λαμπάδα λες και φτούλτα φορτούται. Με όλες τις οικιακές ευθύνες και για την ανατροφή των παιδιών η καλομάννα.

Όταν οι άντρες ξενιτεύονταν (όπως τις Σανταίες) μάθαιναν και την χρήση των όπλων για να προστατεύονται. Βέβαια στον αστικό Πόντο μορφώνονται, πάνε σε σχολεία, σε παρθεναγωγεία. Στα χρόνια της Γενοκτονίας γνωρίζουν πρωτοφανή ατίμωση και εξευτελισμό. Οι βιαιοπραγίες των Τούρκων είχαν σαν αποτέλεσμα πολλές γυναίκες να ανέβουν στα βουνά για να σωθούν από την σφαγή και την ατίμωση. Πολεμούσαν φορώντας αντρικές φορεσιές και οι Τούρκοι δεν ήξεραν αν πολεμούσαν με άντρες ή γυναίκες. Ο θάνατος των αγαπημένων τους αντί να τις φοβίζει τις όπλιζε με απaráμιλλη γενναϊότητα και αυτοθυσία. Ιστορία που δεν γράφτηκε στα βιβλία αλλά χαραχτηκε στα βουνά του Πόντου και έκανε περήφανο κάθε Πόντιο Έλληνα.

Νασάν την μάνα που γεννά κιευτάει υιόν Τραντέλλενα.

ΠΟΝΤΙΑΚΑ ΔΙΣΤΙΧΑ ΜΕ ΤΗΝ ΜΑΝΑ

-Μάνα γιατί εποίκες με αοίκον πονεμένο
τα κάρδ□ς όλα □αίρουνταν τ'εμόν πάντα κλαμένο.
-Μάνα μη κλαις και μη πονείς και νουνίζ'ς για τ'εμένα
η ξενητά έτον μακρά μ'εφήνες με κι επένα.
-Κανείται μάνα ντ'έσυρες πολλά έτον ατόσον
για τ'εμέν άλλο μη μαιρεύς νε το κρεβάτιμ' στρώσον.
-Την μάναμ' στοιχαράστατεν τ'αρνόπον ατ'ς ε□ κι έρται
ας αναλάζ' την νύφεν ατ'ς σην απαντήμ' ας έρται.
-Η μάνα κι πρεπ' να ελέπ' τον πόνον τη παιδί ατ'ς
γιατί ως να τρανύν' α'το λύεται η καρδιά τ'ς.
-Εμέν η μάνα μ' είπτεμε όλεν την νύχταν λάστ'(ε)
κι όντες εμπαιντ'ς σ'οσπίτοπο σ' την νύφεν αγκαλάστ'(ε).
-Υπομονήν υπομονήν μάνα μ' επουγαλεύτα
σα κρύφας κλαίω και πονώ τον φέγγον μόνον λέγα.
-Ναίλοί εμέν μανίτσα μου η κάρδαμ' εματώθεν
όθεν κλαδίν εποίασα εσάπτεν ετσακώθεν.
-Ναίλοί εκείνε την μάνα που ε□ τον ξενητέα
λύεται το καρδόπον ατ'ς και ίνεται μανέα.
-Εμέν η μάναμ' είπτεμεν μεγάλον δαρμενεία
την έμμορφον όντες ελέπ'ς την στράταν ατ'ς ωρία.
-Μανίτσαμ' να ευρίουμαι σο ζεστόν την φωλέας
κι ας έτρωγα ξερόν ψωμίν και αλικά ελαίας.
-Μάνα κι πάω σην χαράν σον ναφηλέν φορίζ'ς με
έρχουνταν ψαλαφούν' εμεν εσύ κι θελ'τ'ς να δίσ με.
-Σην ξεμητάν ερώστεσα και σα κρεβάτα κείμαι
εφτά γιατροί τερούν εμεν κι όσον την μάναμ' κ' είναιι.
-Χωρίς την μάναν και τον κυρ' πάω σην εκκλησία
καλά π' ευρέθαν πέντε φιλ' και δίνγ' εμεν ευ□ία.
-Αφσωμε μάνα αφσωμε ας αγαπώ και παίρω
ας πέρ'ατεν με την σεβτά κι αν κ'εν ας υποφέρω.
-Εσέν π'εποίκεν η μάνα πως έτον αβαράσα
εποίκ'εσεν παντέμορφον κι εγώ τον νου μ' εχάσα.
-Είνας μάνα εγέννεσεν τον Ήλεν και ν'εσένα
Ήλες μαραίν' τ' αμάραντα κι εσύ μαραίν'τ'ς εμένα.
-Η μάνα που ε□'ορφανά και ζουν χωρίς πατέρα
ατέ ως να τρανύν' α'τα κ'ελέπ' καλόν ημέρα.
-Κόρη την μάνασ' πέ'ατ'ο ας τερει κι ας αντρίζ' σε
εγώ τον κύρησ' είπατο την άδειαν θα δί'ζ' σε.
-Κατ' κι τερεις μανίτσα μου ντο κλαίω κι ανασύρω
πασκίμ' γενέθα σον κόσμον βάσανα για να σύρω.
-Λύουμαι μάνα λύουμαι φοούμαι θ' αποθάνω
οφέτος αν κι χαίρουμαι του χρόν' κι θα προφτάνω.
-Μάνα ντο τρανόν έτονε τ' αποφιζ'νόν η νύχτα
όντες εσκώθα το πρωϊ δάκρα έ'ξα κι ενίφτα.
-Μάνα μάνα για τ'εμέν πέ'α'τεν ας αναμέν'
αν κ'έρχουμαι ως το βράδον πέ'α'τεν πά□ει δαβέν'.
-Μάνα τέρεν το παπόρ' ντ'άσκεμα κουνίεται
το σαρίν τ'αρνίμ' απές φοούμαι φουρκίεται.
-Αν πας πα δέβα σο καλόν πασκίμ' θα κλαί□ει η μάνα σ'
εγώ θα κλαίω ο καρίπ'ς ντ'εκοίμνε σην εγκάλα σ'.
-Εμέν η μάναμ' είπτεμε ανάθεμα το χάλι σ'
τίνος κορίτ'ς εφίλεσες κι έσκισαν το κιφάλι σ'.
-Εσέν η μάνα σ' κ' είπτεσεν σ'ελάτα αφκά μη πας
εκ'είναι σκυλοκούταβα τσερίζ'νε τη φωτά σ'.

Έρευνα : Πάνος Αμοιρίδης

Η Καπανίνα

Ιστορία – Γεγονός

Του αείμνηστου Δασκάλου Πολυχρόνη Πολυχρονίδη

Το γεγονός-ιστορία που παραθέτω(καταγράφω) συνέβη περίπου το 1918-20, όπως το διηγείτο ο πατέρας μου, (Πολυχρονίδης Δημήτριος).

Η Καπανίνα ήταν μια πολύ ευσεβής – θεοσεβούμενη γυναίκα από το χωριό Χάλτ, Όφι Πόντου. Έλεγε ο πατέρας μου: Η Καπανίνα αρρώστησε κάποτε σοβαρά πολύ άσχημα, πήγε στον άλλον κόσμο και γύρισε, όπως έλεγαν.

Σαν άρρωστη πήγαν στο Χάλτ να την δουν, η γιαγιά και ο πατέρας μου. Έφτασαν στο σπίτι του θείου Ζανέτα στην «Τσακλικά» όπως έλεγαν την θεία για τα γαλανά μάτια της, όπου έμαθαν ότι η Καπανίνα είναι πολύ άσχημα και είπαν στον πατέρα να μην πάει εκεί και πήγε μόνη η γιαγιά μου. Μόλις όμως έφτασε, της λέγει η Καπανίνα : «είχες μαζί σου καλόν σύντροφο-παρέα, που ήρθε κι αυτός για μένα, αλλά δεν πειράζει, να είναι καλά.

Το και το είπαν στον πατέρα μου, αμέσως πήγε και την είδε. Η Καπανίνα ήταν φωτισμένη με Θεϊκή δύναμη, προέβλεπε και προέλεγε γεγονότα, όπως το παρακάτω που όντως συνέβη.

Συγκεκριμένα έλεγε για τον Παπά-Κωνσταντίνο Σπανίδη από την Κοφκία, ιερωμένο με μεγάλο πατριωτικό αίσθημα και γι' αυτό οι Τούρκοι τον είχαν για εκτέλεση όχι φανερά αλλά μυστικά. « Να πείτε στον Παπά Κωνσταντίνο να μην βγει απ' την πόρτα που βλέπει στο απέναντι δάσος, γιατί οι Τούρκοι τον παρακολουθούν σε καρτέρι για να τον σκοτώσουν. Ο παπά Κωνσταντίνος δεν έδωσε σημασία στην προειδοποίησή της και μια μέρα έπτε πηγαίνοντας προς εκείνη την πόρτα «για να δούμε θα βγει ο λόγος της Καπα-

νίνας; Δεν πρόφθασε όμως να ακουμπήσει τον παραστάτη της πόρτας και η σφαίρα του Τούρκου τον βρήκε κατάστηθα και έπεσε νεκρός.

Αυτή ήταν η Καπανίνα που οραματίστηκε τα ανωτέρω που αναφέρω και άλλα για τα δεινά των Χριστιανών, που συνέβησαν λίγο αργότερα.

Η μεγάλη και βαθιά πίστη της, της έδωσε αυτό το χάρισμα – την προφητική φώτιση.

Μικρά και Μεγάλα Νέα του χωριού μας

Στο πλαίσιο των επισκέψεων του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κίτρους-Κατερίνης και Πλαταμώνος κ.κ. Γεωργίου σ' όλες τις ενορίες του Νομού, την Κυριακή 2 Απρίλιου επισκέφθηκε την ενορία της Νέας Τραπεζούντας όπου και τέλεσε Πανηγυρική Θεία Λειτουργία συλλειτουργούντος του πατρός Δημητρίου Κεραλίδη και του πατρός Δημητρίου Σταυριανίδη. Στο τέλος αυτής εκφώνησε τον πανηγυρικό λόγο της ημέρας, και απένειμε στον πατέρα Δημήτριο Σταυριανίδη Τιμητικό Οφίκιο για την μακρόχρονη ποιμαντική του προσφορά στην ενορία της Νέας Τραπεζούντας.

Επιμνημόσυνη δέηση μετά κολύβου υπέρ των θυμάτων της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού, πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 21 Μαΐου στον Ι. Ναό Ζωοδόχου Πηγής Νέας Τραπεζούντας με πρωτοβουλία των μελών του Δ.Σ. του συλλόγου Υψηλάντης.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του συλλόγου ευχαριστεί θερμά την πρεσβυτέρα κ. Παρασκευή Σταυριανίδου και την κ. Πολυξένη Τσέπου που επιμελήθηκαν την παρασκευή του κολύβου.

ΠΟΝΤΙΟΙ: Καταγωγή-Γλώσσα-Σκέψη

του Πολυχρόνη Τσαγκαλίδη

Οι Πόντιοι καταγόμαστε από την Αρκαδία της Πελοποννήσου, και ιδιαίτερα από την περιοχή της Τρίπολης και Μεγαλόπολης.

Αυτά αναφέρει ο Πausanias, ο μεγάλος περιηγητής της Ελλάδας, που έγραψε δέκα βιβλία και μεταξύ αυτών τα «Αρκαδικά».

Επίσης κοινή καταγωγή με τους Πόντιους έχουν οι Κύπριοι.

Γι' αυτό και οι μαθητές του Γυμνασίου της Λευκωσίας σε έναν ύμνο που τραγουδούν λένε, «Είμαστε βλαστάρια της Αρκαδίας».

Παράλληλα όμως με τις ιστορικές αλήθειες του Πausanias εμείς οι σημερινοί Έλληνες μπορούμε να διαπιστώσουμε την καταγωγή μας και να βρούμε τις ρίζες μας που κρατάνε από την καρδιά της Πελοποννήσου κρινοντας μόνοι μας με την διαίσθηση και την βαθιά σκέψη που διακρίνει τη φυλή μας.

Και τα κριτήρια είναι ή ίδια γλώσσα, τα κοινά ήθη και έθιμα, τους χορούς μας και ακόμα τα ίδια ονόματα των πόλεων στον Πόντο με τις πόλεις της Αρκαδίας που σώζονται μέχρι σήμερα, όπως είναι η Τρίπολη – Μεγαλόπολη – Τραπεζούντα – Οινόη – Κρώμιοι και άλλες, που γνώρισαν μεγάλη ακμή στην Αρχαιότητα.

Η Μεγαλόπολη είχε τότε θέατρο που χωρούσε 20.000 άτομα, το μεγαλύτερο θέατρο της Ελλάδας.

Η ελληνική γλώσσα είχε από την αρχή της διάφορες διαλέκτους, με τον χρόνο διαμορφώθηκε σε μια θαυμαστή γλώσσα, διότι ο άνθρωπος που την μιλούσε μπορούσε να εκφράσει τέλεια τις βαθιές φιλοσοφικές του σκέψεις.

Την εποχή που τα φωτισμένα μυαλά των προγόνων μας φτάνουν στην κορυφή της πνευματικής τους Δόξας η γλώσσα έχει διαλέκτους όπως, η Αττική – Ιωνική – Δωρική, κ.α. Από όλες αυτές επικράτησε η Αττική διάλε-

κτος και γιατί ήταν εύκολη και λόγω της πολιτιστικής Ακμής της Αθήνας.

Αργότερα με την εκστρατεία του Μεγαλέξανδρου εξαπλώθηκε σε όλο τον πολιτισμένο κόσμο και έγινε η λεγόμενη «κοινή γλώσσα» Ελλήνων και ξένων.

Η Νέα Ελληνική γλώσσα έχει τέσσερις διαλέκτους.

1) Ποντιακή 2) Καππαδοκική 3) Κατωιταλική 4) Τσακωνική

Οι τρεις πρώτες είναι συνέχεια της αρχαίας κοινής ενώ η τέταρτη της Δωρικής.

Η Ποντιακή διάλεκτος είναι από τις πλέον ενδιαφέρουσες γιατί διατηρεί γραμματικούς τύπους και αρχαίες λέξεις που δεν συναντούμε σε καμιά άλλη διάλεκτο.

Αυτό οφείλεται στη γεωγραφική θέση του Πόντου, στο υψηλό πολιτιστικό φρόνημα των Ποντίων και στη νοοτροπία να μη θέλουν να αλλάξουν τον Ελληνικό τρόπο ζωής και σκέψης.

Διατηρώντας μέχρι σήμερα ανέπαφη την Αρχαία Ελληνική Σοφία, έχουν δυνατότες τις ρίζες καταγωγής τους και μπορούν να συνεχίζουν το έργο του Αθάνατου Ελληνικού Πολιτισμού.

Υ.Γ. Κανένας ιστορικός ή μελετητής Έλληνας, δεν πηγαίνει στον Πausanias. Όλοι αντιγράφουν τους παραχαράκτες της ιστορίας του Ελληνισμού... Βλέπε Φαλμεράιερ – Μέττερνιχ – Κίσιγιερ κ.λ.π.

- 1Α ΛΙΓΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ
- 2Α ΑΥΤΟΣ ΠΟΥ ΘΗΛΑΖΕΙ ΑΚΟΜΗ
- 3Α ΒΑΝΑΥΣΗ ΚΑΙ ΧΥΔΑΙΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ
- 4Α ΣΤΟΛΙΖΩ ΜΕ ΓΑΙΤΑΝΙ
- 5Α ΚΑΤΑΡΠΡΑΥΝΣΗ, ΚΑΘΗΣΥΧΑΣΗ, ΓΑΛΗΝΗ
- 6Α ΖΕΣΤΑΙΝΩ ΛΙΓΟ Π.Χ. ΤΟ ΦΑΓΗΤΟ
- 7Α ΧΟΝΤΡΟ ΚΟΥΤΣΟΥΡΟ ΠΟΥ ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΣΚΙΣΕΙ Ο ΓΑΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΝΑ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΙΚΑΝΟΣ ΝΑ ΑΝΑΛΑΒΕΙ ΤΑ ΕΞΟΔΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ
- 8Α ΦΩΝΑΖΩ ΔΥΝΑΤΑ, ΞΕΦΩΝΙΖΩ
- 8Β Ο ΜΑΥΡΟΣ ΚΑΙ ΑΧΡΗΣΤΟΣ ΖΩΜΟΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΛΙΕΣ
- 9Α ΥΠΟΔΗΜΑΤΟΠΟΙΟΣ, ΠΟΥ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΕΙ ΓΕΜΕΝΙΑ
- 10Α ΕΙΔΟΣ ΦΤΕΡΗΣ ΥΔΡΟΦΙΛΗΣ
- 11Α ΕΥΠΡΟΣΗΓΟΡΟΣ, ΜΕΙΛΙΧΙΟΣ
- 12Α ΔΙΑΛΥΩ ΚΑΤΙ ΣΤΟ ΝΕΡΟ ΜΕ ΤΡΙΨΙΜΟ
- 12Β ΧΕΡΣΟ ΕΔΑΦΟΣ

Η ΛΥΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Ρ	Α	Β	Δ	Ο	Κ	Ο	Π	Α	Ν	Ω	
2	Ρ	Α	Κ	Ο	Σ	Τ	Ο	Υ	Π	Ι		
3	Ρ	Α	Φ	Ι	Δ	Ι	Ν		Ρ	Α	Κ	Ι
4	Ρ	Α	Ν	Τ	Ι	Σ	Τ	Ε	Ρ	Ι	Ν	
5	Ρ	Α	Μ	Μ	Α	Τ	Ω	Ν	Ω			
6	Ρ	Α	Χ	Ο	Χ	Ο	Ρ	Τ	Α	Ρ	Ο	Ν
7	Ρ	Ι	Ζ	Ι	Κ	Α	Ρ	Η	Σ			
8	Ρ	Ω	Θ	Ω	Γ	Κ	Ε	Α	Σ			
9	Ρ	Υ	Μ	Ο	Π	Ο	Ν		Ρ	Α	Φ	Η
10	Ρ	Α	Μ	Μ	Α	Τ	Ο	Υ	Δ	Ι	Κ	Ο
11	Ρ	Α	Κ	Α	Ν	Ι	Ν		Ρ	Α	Δ	Ι
12	Ρ	Α	Β	Δ	Α		Ρ	Α	Κ	Α	Ν	Α

Ι Σ Ι Ο Λ Ε Ξ Ο

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Γ											
2	Γ											
3	Γ											
4	Γ											
5	Γ											
6	Γ											
7	Γ											
8	Γ							Γ				
9	Γ											
10	Γ											
11	Γ											
12	Γ							Γ				

Από το άφηπυμ της Τιαγιάς

Φωτογραφικό ταξίδι στο χρόνο μέσα από το πλούσιο φωτογραφικό αρχείο του συλλογου μας

Αφιέρωμα : "Εκδρομές"
Αρχείο: Σύλλογος Υψηλάντης

ΦΩΤΟ 1: Αρχές της δεκαετίας του 1960 στο εκκλησάκι του Αγίου Θεοδώρου (περιοχή Τριλόφου Πιερίας).

Από αριστερά όρθιοι: Αλχαζίδου Νόπη, Αθανασιάδου – Αλχαζίδου Αντιόπη, Αθανασιάδης Βασίλειος, Αθανασιάδου Ευανθία. Από αριστερά καθιστοί και πίσω: Αδαμίδου Ελένη, Ζανέτα Χαρίκλεια.

Μπροστά και από αριστερά: Μαυροπούλου Δήμητρα, Βασιλειάδου Ευαγγελία, Ζανέτα Φωτεινή, Ζανέτα Χρυσούλα, Αδαμίδης Κωνσταντίνος, Πολυχρονίδου Μαρία, Μαυρόπουλος Τάκης, Γεωργιάδης Ευθύμιος, Αδαμίδης Χρήστος, Μαυρόπουλος Αντώνης.

ΦΩΤΟ 2: Εκδρομή κατοίκων της Νέας Τραπεζούντας αρχές της δεκαετίας του 1950.

Από αριστερά διακρίνονται: Αναστάσιος Αβραμίδης, Βασίλειος Μαυρόπουλος (Πόζος), Ιορδάνης Αδαμίδης, Ηλίας Χατζηϊωαννίδης, Γιώργος Αδαμίδης του Κωνσταντίνου.

ΦΩΤΟ 3: Προσκυνηματική εκδρομή στην Παναγία Σουμελά, δεκαετία 1970:

Από αριστερά Ευάγγελος Σπανίδης, Γεωργία Σπανίδου, Ανθούλα Λυκίδου, Σταύρος Λυκίδης και με την πλάτη ο Παναγιώτης Χατζηϊωαννίδης.

ΦΩΤΟ 4: Εκδρομή κατοίκων της Νέας Τραπεζούντας με παιδιά του Δημοτικού Σχολείου στον Προφήτη Ηλία στον Άνω Αγιάνη, ημέρα Πρωτομαγιάς στα τέλη της δεκαετίας του 1940. Από αριστερά και καθιστοί: Κοκκινίδης Γιάννης, άγνωστος, Εφραιμίδης Κωνσταντίνος, και ο Αδαμίδης Γεώργιος, κρατώντας το γραμμόφωνο που έχουν πάρει από τον Ηλία Παρασκευόπουλο. Στο μέσον της φωτογραφίας η δασκάλα του Δημοτικού Σχολείου Μιχαλούτσου Ζωή, έχοντας στα δεξιά της την Πολυχρονίδου Κυριακή.